

PÕHIKOOLI LIHTSUSTATUD RIIKLIK ÕPPEKAVA

Vabariigi Valitsuse määrus

Eelmise (kehtis kuni 10.03.2023) ja kehtiva (hakkas kehtima 11.03.2023) versiooni võrdlus

Määruse üldosa eelmise ja kehtiva redaktsiooni võrdluse [leiab siit](#).

Määruse Lisa 2 Toimetulekuõppe võrdlus

Lisa 2 (kehtis kuni 10.03.2023)	Lisa 2 (hakkas kehtima 11.03.2023)
	I Üldalused
1. ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID	1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid
<p>1.1. Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada mõõduka intellektipuudega õpilase arengut ning tema kujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekohast praktilist tööd ja teab oma kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.</p> <p>1.2. Toimetulekuõppe üldeesmärk on aidata kujuneda isiksusel, kes vastavalt oma võimetele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teadvustab ennast (MINA) ja kaasinimesi (MINA–MEIE–TEISED), on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest, eristab kuuluvust OMA–VÕÕRAS–ÜHINE; 2) suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse, järgib võimetekohaselt õigusnorme, hoidub vägivallast; 3) järgib võimetekohaselt oma tervise ja looduse hoidmise põhimõtteid; 4) orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides, hoidub teadaolevatest ohtudest ja küsib vajaduse korral abi; 5) valdab järgmisi elementaaroskusi: vaatlemine, kuulamine;	<p>1.1. Põhikooli sihiseade toimetulekuõppes</p> <p>1.1.1. Toimetulekuõppe sihiseades lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa §-s 3sätetstatust, arvestades seejuures toimetulekuõppel õpilaste individuaalseid hariduslikke erivajadusi.</p> <p>1.1.2 Toimetulekuõppe põhiülesanne on toetada erituge vajava õpilase arengut ning temakujunemist Eesti kodanikuks, kes tuleb eluga toime tuttavates tingimustes, teeb võimetekohast praktilist tööd ja on teadlik enda kuulumisest oma rahva ja Eesti kodanike hulka.</p> <p>1.1.3. Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõttest, et igapähe peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse õpilastearengutasemest õppeainete kaupa, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi. Õppimise edukus sõltub õpilase individuaalsest võimekusest ja temaindividuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast.</p> <p>1.1.4. Õppekava taotleb iga õpilase arengu toetamist. Õpetamine toimub iga õpilasearengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel kasutades eripedagoogilisi meetodeid. Õppetöö kavandamine toimub kontsentrisuse printsiipi järgides. Õppetööd kavandades arvestatakse nii klassi tervikuna kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase lähimat</p>

<p>6) mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid;</p> <p>7) väljendab arusaadavalt oma soove/vajadusi omandatud keeleüksuste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;</p> <p>8) tuleb toime võimetele vastavate lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisesänetega;</p> <p>9) mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile;</p> <p>10) teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks.</p>	<p>arenguvalda arvestades, varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abiosakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.</p> <p>1.1.5. Arendamist vajavad õpilaste psüühilised protsessid (taju, tähelepanu, mälu, mõtlemine), tunde- ja tahtevald, psühhomotoorika, suhtlemine ja hoiakud. Õpetamise ja arendamise eesmärgiks on õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek sotsiaalses keskkonnas. Eesmärgid täpsustatakse kooli ja/või klassi õppekavas ning iga õpilase individuaalses õppekavas.</p> <p>1.1.6. Õppe- ja kasvatustöö toimub võimalikult elulises keskkonnas jõukohases praktilises tegevuses, millega kaasneb suuline kõne ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine. Õppe- ja kasvatustööga taotletakse, et õpilane omandaks jõukohased praktilised oskused ja vajalikud teadmised igapäevastes olukordades toimetulekuks. Õpilast suunatakse täitma praktilisi ülesandeid koosteguvuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi kas näidise, lihtsa suulise korralduse alusel või mälupildile toetudes iseseisvalt. Oluline on kujundada õpilaste huvi võimalikult iseseisvalt tegutseda. Kujundatakse käitumist, sellele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist positiivset rõhutades.</p> <p>1.1.7. Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Õpilane võtab võimetekohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest. Toimingute omandamine toimub tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse toimingute ahelaks.</p> <p>1.1.8. Õpioskuste kujundamist soodustavad õpilasega tegelevate täiskasvanute ühtsed nõudmised ja samalaadne abi. Tähtis on koostöö tugispetsialistide, õpetajate, lapsevanemate, jätkuõppe korraldajate, koolipidaja jt kooliväliste spetsialistide ja asutustega.</p>
	<p>1.2. Pädevused</p>

	<p>1.2.1. Toimetulekuõppes käsitatakse pädevust kui võimetekohaste teadmiste, oskuste ja hoiakute kogumit, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või valdkonnas toime tulla.</p> <p>1.2.2. Toimetulekuõppes eristatakse üldpädevusi ja arengutasemetel taotletavaid pädevusi. Pädevuste kujundamist kirjeldatakse kooli õppekavas.</p> <p>1.2.3. Üldpädevused kujunevad kõigi õppeainete kaudu tunni- ja koolivälises tegevuses. Üldpädevuste kujunemist jälgivad ja suunavad õpetajad ning tugispetsialistid omavahelises koostöös ning kooli ja kodu koostöös.</p> <p>1.2.4. Toimetulekuõppes taotletavad kohandatud üldpädevused on määratletud lähtuvalt riikliku õppekava § 4 punktist 4. Õpilastel kujundatavad üldpädevused on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kultuuri- ja väärtuspädevus – tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna, mõistab, et inimesed võivad olla erinevast rahvusest, suhtub teistest rahvustest inimestesse sallivalt ja lugupidavalt; käitub vastavalt omandatud üldtunnustatud väärtustele ja kõlbluspõhimõtetele; teab Eesti kultuurile omaseid traditsioone ja kombeid, järgib neid teiste juhendamisel või eeskujul; 2) sotsiaalne ja kodanikupädevus – teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib ühiselureegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli; arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi; 3) enesemääratluspädevus – orienteerub ümbritsevas keskkonnas, igapäevastes toimingutes, tegutseb tuttavates situatsioonides; suhtub positiivselt iseendasse, oma perekonda, kaaslastesse ja kodumaasse; hoidub teadaolevatest ohtudest, oskab vajaduse korral abi küsida või seda kaaslasele pakkuda; järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise, on füüsiliselt aktiivne; 4) õpipädevus – õpib võimetekohaselt, kavandab suunamisel oma õppimist, sh enesekontrolli, järgib kavandatut; kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevases elus toime tulemiseks; täidab korrektselt
--	---

	<p>jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas, kasutab sobivaid teabevahendeid; on huvitatud uute teadmiste ja oskuste omandamisest;</p> <p>5) suhtluspädevus – mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid, väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;</p> <p>6) matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus – kasutab matemaatilisi oskuseid igapäevases elus toime tulemiseks; käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust; tuleb toime igapäevaste tehnoloogiliste vahendite kasutamisega;</p> <p>7) ettevõtlikkuspädevus – on tegutsemisaldis, väärtustab praktilist tööd, mõistab töö tegemise vajalikkust, suudab töö ajal alluda töödistsipliinile, teeb jõukohast tööd; on valmis kutse- ja elukestvaks õppeks;</p> <p>8) digipädevus – suudab vastavalt oma võimetele infotehnoloogilises maailmas toime tulla, kasutab eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult infotehnoloogilisi vahendeid ja vajaduse korral oma arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet.</p> <p>1.2.5. Toimetulekuõppes tuleb arvestada õpilase arengutasemega eri õppeainetes. Õpe jaguneb kolmeks arengutasemeks. Õpilane võib olla eri õppeainetes erineval arengutasemel. Arengutasemetel taotletavad pädevused kirjeldavad kokkuvõtvalt õpilase arengut õpitulemuste omandamise kaudu.</p> <p>1.2.6. Õpitulemused esitatakse toimetulekuõppes kolme arengutaseme kaupa. Igale õpilasele koostatakse lähtuvalt tema arengutasemest õppeainete kaupa individuaalne õppekava.</p>
<p>2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED</p>	
<p>2.1. Toimetulekuõppes lähtutakse põhimõtetest, mille kohaselt igaühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul lähtutakse iga õpilase arengutasemest valdkonniti, arvestatakse õpilaste potentsiaalseid võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi.</p>	

2.2. Toimetulekuõppes ja igapäevastes koolisuhetes peetakse oluliseks samu humanistlikke seisukohti, mida püstitab põhikooli riiklik õppekava. Enam pööratakse tähelepanu oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele, sallivusele erinevuste suhtes ning kaaslaste erivajaduse mõistmisele.

2.3. Õppekava taotleb iga õpilase arengu toetamist: lapse arengupuute ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Arendamine toimub iga lapse arengutaseme ja arenguvõimaluste hindamise alusel. Õppetöö kavandamisel arvestatakse nii klassi tervikuna, puude struktuurist tulenevaid õpilasarühmi klassis kui ka iga õpilast individuaalselt. Õppeülesanded valitakse õpilase potentsiaalset arenguvalda arvestades: need nõuavad pingutust, kuid abi korral on jõukohased. Arendamist vajavad toimetulekuõppel oleva õpilase psüühika, isiksuseomadused ning tegevusvaldkonnad: tunnetustegevus (tähelepanu, tajus, mälu, mõtlemine); suhtlemisvahendid ja suhtlemine; tunde- ja tahtevald; psühhomotoorika; hinnangud ja hoiakud jne. Õpetamise tulemusel kujunevad ajus kompensatsioonimehhanismid – muutub ja täiustub kahjustatud (alaarenenud) funktsionaal-süsteemide talitlus, hakkavad arenema mõned puuduvad süsteemid. Eesmärk on kujundada organismi funktsioonid võimalikult iseseisvaks toimetulekuks sotsiaalses keskkonnas. Üldised arengueesmärgid konkretiseeritakse kooli õppekavas arengu- ja tegevusvaldkondade kaupa, individuaalseid kajastavad individuaalsed õppekavad, mille koostamisel arvestatakse ka isiklike rehabilitatsiooniplaane.

2.4. Õpetamine ja kasvatamine toimub jõukohase praktilise tegevuse protsessis, millega kaasneb õpilastele mõistetav verbaalne teave. Eesmärk on, et õpilased omandaksid jõukohased praktilised oskused ja selleks vajalikud minimaalsed teadmised igapäevastes korduvates olukordades toimetulekuks. Oskused konkretiseeritakse õpitulemustes, mis on kooli õppekavas ainekavade koostamise

aluseks. Elus toimetuleku oskuste kujundamisel on olulisemad elu- ja toimetulekuõpe ning tööõpe (kunst ja käeline tegevus). Toimetuleku eelduseks oleva motoorika arendamine toimub peamiselt rütmika ja kehalise kasvatus tundides, pikapäevarühmas ning klassi- ja koolivälises tegevuses.

Oma ja teiste tegevust, sh käitumisele võimalikult adekvaatse hinnangu andmist, kujundatakse pidevalt, rõhutatakse positiivset ja suunatakse otsima eksimuse parandamise võimalusi.

2.5. Õppimine toimub võimalikult reaalses keskkonnas.

Toimetulekuõpe suunab õpilast täitma korduvates situatsioonides praktilisi ülesandeid koostevuses ja eeskuju järgi, rakendama omandatud oskusi näidise ja lihtsa suulise korralduse alusel. Õpilased võtavad võimete kohaselt osa oma tegevuse kavandamisest ja tulemuse hindamisest.

Õpilase tähelepanu tuleb lõpptulemuse saavutamiseks suunata iga osatoimingu tähtsusele.

Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Tähtsustatakse õpilase huvi kujundamist võimalikult iseseisvalt tegutsemiseks.

2.6. Oluline on õpetaja ja õpilase positiivne ühistegevus, õpilase tegevus potentsiaalses arenguvallas, abi täpne reguleerimine.

Õpioskuste kujundamist soodustavad kõigi pedagoogide ja lastevanemate ühised nõudmised ja samalaadne abi. Toimingute struktuuri omandamine toimub minimaalsete tegevussammude ja osaoskuste kaupa, omandatud osatoimingud ühendatakse ahelaks.

2.7. Kooli õppekava rakendamisel ja arendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja klassi õpilastega. Tähtis on koostöö eripedagoogide, õpetajate, lapsevanematega, kutseõppe korraldajatega, valla või linna esindajatega ning vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli.

<p>2.8. Praktilise tegevuse baasil areneb suhtlemine ja kogemustele (mälu kujutlustele) toetuv vaimne tegevus, kujunevad tunnetustegevuse elementaarsed oskused.</p> <p>2.9. Õppe- ja kasvatusprotsessi käigus õpivad õpilased oma võimetele vastavalt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kasutama olemasolevaid teadmisi ja oskusi varieeruvates tingimustes; 2) küsima ja uusi oskusi omandama; 3) tegutsema; 4) kasutama oma kaemuslik-kujundilist intellekti, reguleerima emotsioone lähtuvalt oma intellekti arengust; 5) konstrueerima eeskju ja näidise alusel; 6) võrdlema oma tegevuse tulemust etaloniga; 7) õppima koostegevuses või juhendatult koos teistega, õppima jälgima kaaslaste ja oma tegevust ning hindama resultaati; 8) lahendama praktilisi probleeme ja tegema valikuid. 	
<p>3. ÕPPE JA KASVATUSE RÕHUASETUSED NING TAOTLETAVAD PÄDEVUSED</p>	<p>2. Taotletavad pädevused ning õppe ja kasvatus rõhuasetused arengutasemete kaupa</p>
<p>3.1. Õppe ja kasvatus rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>3.1.1. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mille baasil areneb tegevusaktide äratundmine ning kaemuslik-praktiline mõtlemine. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tahtmatu tähelepanu väline suunamine.</p> <p>3.1.1.1. Tajude arendamine. Objekti tunnuste suunatud märkamine eri meeltega; esemete eristamine taustast; tajuvälja laiendamine; objekti ja graafiliste kujutiste rühmitamine 1–2 tajutava tunnuse alusel; ruumisuhete (<i>all, peal, ees, taga, kõrval</i>) ja ajasuhete (<i>samal ajal, enne, pärast</i>) tajumine.</p> <p>3.1.1.2. Mälu. Varem tajutud objektide ja tegevusaktide äratundmine; toimingute sooritamine vahetult eelnevalt tajutud näidise järgi; seoste tegevus – objekt – tunnus, keeleüksus – alternatiivvahendid kujundamine. Töömälu mahu arendamine (kuni 4 üksust);</p>	<p>2.1. Taotletavad pädevused I arengutasemel</p> <p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tajub ennast ja kaasinimesi ümbritsevas keskkonnas; suhtub positiivselt iseendasse ja tuttava inimese poolt algatatud kontakti; 2) kasutab meeldetuletamisel tuttavates olukordades õpitud käitumisviise ja järgib võimete kohaselt ühiselu reegleid kodus ning koolis; 3) orienteerub abiga lähikümbruses, tuleb suunamisel toime põhiliste eneseteeninduse toimingutega; 4) tegutseb ohuolukorras vastavalt täiskasvanu juhistele; 5) annab märku oma põhivajadustest ja tervisega seotud probleemidest; 6) osaleb tervislike eluviise järgivates koostegevustes, on kehaliselt aktiivne; 7) viibib meelsasti looduskeskkonnas;

mälukujutluste aktiveerimine verbaalsete ja mitteverbaalsete signaalide abil. Objektide paigutuse taastamine varem tajutu põhjal.

3.1.1.3. Mõtlemine. Kaemuslik-praktiline mõtlemine: ülesannete täitmine tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades, rühmitamine tajutavate tunnuste alusel, rühmade koostise muutmine.

3.1.1.4. Motoorika. Tunnetusprotsesside ja tegevuse eelduseks on mootorika areng: passiivsed liigutused, liigutuste sooritamise imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, omandatud liigutusstereotüüpide rakendamine tegevuses eneseteenindamiseks. Silma ja käe liigutuste koordineerimine, objektide jälgimine, liigutuste rütmi ja tempo muutmine. Elementaarset vaimset tegevust reguleeritakse liigutuste abil.

3.1.2. Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil:

- 1) kontakt erisuguseid vahendeid kasutades: kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine;
- 2) adekvaatne reageerimine arusaadavatele korraldustele;
- 3) lülitumine praktilisse tegevusse ning ümberlülitumine ühelt tegevuselt teisele;
- 4) oma välimuse ja õppevahendite korrashoid;
- 5) baaslausungite moodustamine ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite situatiivne kasutamine.

3.1.3. Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel. MINA kui osaleja praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus kontaktile ja koostegevusele täiskasvanuga (pedagoogiga).

3.1.4. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi, õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

3.1.5. Õpilaste võimed on erinevad. Seetõttu varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

8) võtab vastu ja otsib kontakti tuttava täiskasvanu ja kaaslasega; reageerib igapäevastele lühikorraldustele sobivalt, väljendab suunamisel oma põhivajadusi ja soove õpitud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;

9) suudab igapäevaelus toime tulla ja olukordi mõista, toetudes esemetele või piltidele;

10) sooritab koostegevuses praktilisi matemaatilisi tegevusi igapäevaelus toime tulemiseks;

11) kasutab abiga tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid mängulises tegevuses; vajaduse korral kasutab suunamisel arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;

12) osaleb suunatud mängus ja mängulises õpitegevuses; säilitab mängulises tegevuses lühiajaliselt suunatud tähelepanu; tegutseb mänguasja või õppevahendiga vastavalt selle funktsioonile.

2.2. Õppe ja kasvatus rõhuasetused I arengutasemel

2.2.1. Õpetuse põhitaotlus on õppimiseks vajalike alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil:

- 1) erinevaid vahendeid kasutades kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine;
- 2) adekvaatne reageerimine situatsiooniga seotud lühikorraldustele;
- 3) lülitumine praktilisse tegevusse ja ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine;
- 4) suunamisel oma välimuse ja õppevahendite korrashoidmine;
- 5) baaslausungite moodustamine ja/või alternatiivsete suhtlusvahendite situatiivne kasutamine.

2.2.2. Rõhuasetus on oma *mina* teadvustamisel: *mina* kui osaleja praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus ning kontaktis ja koostegevuses täiskasvanuga.

2.2.3. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, mille baasil areneb objektide ja tegevusaktide äratundmine ning kaemuslik-praktiline

3.1.6. Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel ÕIGE-VALE, õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Kujundatakse tegevuse TAHAN-motiivi.

3.1.7. Oluline on õpetada õpilasi oma põhivajaduste rahuldamisel toime tulema ilma lähedase täiskasvanu abita.

3.2. Taotletavad pädevused I arengutasemel

I arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) eristab objekte tajutava tunnuse või funktsiooni järgi;
- 2) tajub objektidevahelisi ruumisuhteid (*all, peal, ees, taga, kõrval*);
- 3) sooritab tegevusakte lihtsate lühikeste verbaalsete või alternatiivsete vahenditega esitatud korralduste alusel koostegevuses ja eeskujuga järgi, sooritab omandatud tegevusakte iseseisvalt;
- 4) oskab tuttava mänguasja või didaktilise vahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile;
- 5) tunneb enamasti ära õpitud märgid või sümbolid objektide, sündmuste ja tegevuste tähistamiseks;
- 6) otsib kontakti täiskasvanute ja kaaslastega;
- 7) väljendab oma põhivajadusi ja soove lihtsate keeleliste või alternatiivsete vahenditega (sõnad, baaslausungid);
- 8) meeldetuletamisel kasutab õpitud käitumismalle tuttavates situatsioonides;
- 9) hindab tuttavaid tegevusakte ÕIGE – VALE põhimõttel;
- 10) oskab tuttavates situatsioonides märgata ohtlikke olukordi ja hoidub neist;
- 11) tunneb ära oma asjad;
- 12) säilitab õppeülesannete täitmise ajal suunatult tähelepanu (kuni 3 min);

mõtlemine. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tahtmatu tähelepanu väline suunamine.

2.2.4. Motoorika arendamine. Tunnetusprotsesside ja tegevuse eelduseks on motoorika areng. Arendatakse passiivsete liigutuste sooritamist, liigutuste sooritamist imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, omandatud liigutusstereotüüpide rakendamist eneseteenindamisega seotud tegevustes. Kujundatakse oskusi koordineerida silma ja käe liigutusi, liigutuste rütmi ja tempo muutmist ning elementaarse vaimse tegevuse reguleerimist liigutuste abil.

2.2.5. Tajude arendamine. Tajude arendamisel õpetatakse suunatult märkama eri meeltega objekti tunnuseid; eristama esemeid taustast; laiendama tajuvälja; rühmitama objekti ja graafilisi kujutisi 1–2 tajutava tunnuse alusel; tajuma ruumisuhteid (*all, peal, ees, taga, kõrval*) ja ajasuhteid (*samal ajal, enne, pärast*).

2.2.6. Mälu arendamine. Arendatakse varem tajutud objektide ja tegevusaktide äratundmist; toimingute sooritamist eelnevalt tajutud näidise järgi; seoste tegevus-objekt-tunnus ja keeleüksus-alternatiivvahendid kujundamist; töömälu mahu suurendamist (kuni 4 üksust); mälukujutluste aktiveerimist verbaalsete ja mitteverbaalsete signaalide abil; objektide paigutuse taastamist varem tajutu põhjal.

2.2.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilise mõtlemise arendamisel kujundatakse oskused täita erinevaid ülesandeid tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades, rühmitada tajutavate tunnuste alusel ja muuta rühmade koostist.

2.2.8. Kõne arendamine. Omandatavad oskused on kontakti astumine, kontaktis osalemine, kontakti kestuse pikendamine; lühikorralduste kuulamine ja neile reageerimine tajutava situatsiooni toel / situatsioonist lähtuvalt; kõne baasiks olevate häälikute ja häälikukomplekside (häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järele kordamine; situatsioonile vastavate sõnade ära tundmine ja kasutamine; alternatiivsete suhtlusvahendite kasutamine vajaduse korral.

- 13) reageerib arusaadavatele korraldustele adekvaatselt, vastab arusaadavatele repliikidele keelelisi või alternatiivseid vahendeid kasutades;
- 14) säilitab töömälu 2–3 objekti järjestuse;
- 15) lahendab abiga tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades arusaadavaid praktilisi ülesandeid nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes;
- 16) rühmitab objekte ja nende kujutisi tajutavate tunnuste alusel, sh rühmitamise aluseid muutes;
- 17) orienteerub ööpäeva osades;
- 18) orienteerub 2–3 objekti vahelistes ruumisuhetes;
- 19) sooritab liigutusi eeskujuga järgi, muutes liigutuste rütmi ja tempo; koordineerib silma ja käe koostööd; jälgib liikuvat objekti.

3.3. Õppe ja kasvatus rühmasetused II arengutasemel

3.3.1. Juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, suureneb mälu kujutluste osakaal vaimses ja praktilises tegevuses. Areneb kaemuslik-praktiline mõtlemine lõimunud kujundiliste elementidega. Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tähelepanu suunamine eri vahenditega (sh visuaalsed orientiirid), tähelepanu kestuse pikendamine, motoorne aktiveerimine.

3.3.1.1. Tajude arendamine. Tunnuste ja osade märkamine, võrdlemine, sama objekti või graafilise kujutise äratundmine eri asendis, taustal, eri meeltega. Oluliste/tüüpiliste ja juhuslike tunnuste eristamine. Terviku moodustamine osadest. Osatoimingute järjestuse tajumine tegevusaktis. Erisuunaliste ruumisuhete (sh vasakul/paremal) tajumine. Ajasuhete (sündmuste järjestuse) tajumine.

3.3.1.2. Mälu. Tuttavate objektide graafiliste kujutiste ja toimingute äratundmine varieeruvates tingimustes. Stereotüüpsete toimingute sooritamine tuttavates situatsioonides. Kujutluste aktiveerimine verbaalse-alternatiivse teabe alusel. Töömälu mahu arendamine (kuni

2.2.9. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Pedagoog verbaliseerib õpilaste tegevust.

2.2.10. Lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuste eelsooduste kujundamine.

2.2.11. Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel õige-vale, õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Kujundatakse tegevuse *tahan*-motiivi.

2.2.12. Oluline on õpetada õpilasi oma põhivajaduste rahuldamisel abita toime tulema.

2.3. Taotletavad pädevused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) teadvustab ennast ja kaasinimesi, märkab inimestevahelisi erinevusi; suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse ja kaaslastesse;
- 2) teab tuttavas olukorras oma õigusi ning kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib oma võimete kohaselt ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli;
- 3) orienteerub tuttavas ümbruses, tuleb toime põhiliste eneseteeninduse toimingutega;
- 4) teadvustab enda abivajadust ja küsib suunamisel abi;
- 5) märkab suunamisel ohtlikku olukorda ja hoidub sellest õpitud viisil;
- 6) annab õpitud viisil märku terviseiga seotud probleemidest;
- 7) mõistab suunamisel aktiivse liikumise ja tervisliku eluviisi vajalikkust;
- 8) käitub suunamisel keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;
- 9) astub kontakti täiskasvanu ja kaaslasega; mõistab talle suunatud kohandatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 10) kasutab õpitud pildi- ja/või täissõnameetodil lugemise ja nende abil kirjutamise oskusi igapäevases elus toime tulemiseks;

5 üksust), üksuste/sümbolite järjestuse säilitamine. Kujutluste verbaliseerimine suunatud.

3.3.1.3. Mõtlemine. Kaemuslik-praktiline mõtlemine lõimunult kujundiliste elementidega: abivahendite otsimine ja kasutamine, ülesande täitmine variatiivsetes tingimustes. Terviku moodustamine osadest. Õpiülesannete täitmine praktiliselt ja materialiseeritult. Variatiivne rühmitamine suunatud: varieeritakse objekte, objektide arvu, rühmitamisalust.

3.3.1.4. Motoorika. Erisuunalised liigutused. Liigutuste ahela sooritamine mälu kujutlustele toetudes kaasneva instruksiooni järgi (vajaduse korral imiteerimine). Eri kehaosade motoorika koordineerimine. Peenliigutuste arendamine. Liigutuste sooritamise verbaliseerimine (pedagoog – õpilane). Sobimatute liigustusstereotüüpide asendamine.

3.3.2. Põhitaotlus on kujundada baasoskuste harjumuslik sooritamine, arendamist vajab tegevusega kaasnev suhtlemine (tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemuse sõnastamine), oma tegevuse suunatud elementaarne kommenteerimine.

3.3.3. Rõhuasetus on oma MINA teadvustamisel, õppekavaterviku kujundamise aluseks on suhted MINA/MEIE ja MINA/ÕPILANE.

3.3.4. Kõne. Baassõnavara arendamine, situatiivse dialoogi harjutamine, etiketisuhetlemine. 2–3 lausungi tähenduse seostamine. Kohandatud lühitekstide tähenduse mõistmine (vajaduse korral kaasneb visuaalne näitlikkus). Mõnest lausungist koosneva teksti loomine (abiga).

3.3.5. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Õpilane hakkab oma tegevust elementaarselt kommenteerima, kasutades suunatud verbaalseid või alternatiivseid vahendeid. Õpetamine muutub ainekesksemaks.

3.3.6. Õpilaste võimed on erinevad. Seetõttu varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse

11) kasutab suunamisel õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevases elus toime tulemiseks;

12) kasutab suunamisel õppetegevusest tuttavaid infotehnoloogilisi vahendeid, kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;

13) osaleb mängu- ja õpitegevuses, säilitab õpiülesannete täitmise ajal suunatud tähelepanu;

14) tegutseb õppevahendi või tuttava tööriistaga vastavalt selle funktsioonile.

Õppe ja kasvatus rõhuasetused II arengutasemel

2.4.1. Õpetuse põhitaotlus on õpitud baasoskuste harjumuslik rakendamine. Arendamist vajab tegevusega kaasneva suhtlemise ja oma tegevuse elementaarne kommenteerimine oskus. Nende oskuste arendamiseks kasutatakse järgmisi võtteid: tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemuse sõnastamine.

2.4.2. Rõhuasetus on oma *mina* teadvustamisel, suhtel *mina-meie* ja *mina-õpilane*.

2.4.3. Juhtivaks tunnetusprotsessiks on taju, suureneb mälu kujutluste osakaal vaimses ja praktilises tegevuses. Arendatakse kaemuslik-kujundilist mõtlemist lõimunult kujundiliste elementidega.

Tunnetustegevuse arendamiseks on vajalik tähelepanu suunamine eri vahenditega (sh visuaalsed orientiirid), tähelepanu kestuse pikendamine, motoorne aktiveerimine.

2.4.4. Motoorika arendamine. Omandatakse oskused sooritada erisuunalisi liigutusi; sooritada instruksiooni järgi liigutuste ahelat toetudes mälu kujutlustele (vajaduse korral imiteerides). Viiakse läbi eri kehaosade motoorikat koordineerivaid tegevusi ja peenmotoorikat arendavaid tegevusi. Liigutuste sooritamist verbaliseeritakse (pedagoog – õpilane). Sobimatud liigustusstereotüübid asendatakse.

2.4.5. Tajude arendamine. Tajude arendamisel kujundatakse oskusi: tunnuste ja osade märkamise ja võrdlemise; sama objekti või graafilise

omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.

3.3.7. Elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse kujundamine.

3.3.8. Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel ÕIGE – VALE, MEELDIB – EI MEELDI. Õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Vähendatakse negatiivsete hoiakute mõju. Kujundatakse TAHAN-motiivi kõrvale positiivse hinnangu abil PEAB-motiivi. Võimaldatakse valikuid.

3.3.9. Oluline on õpetada õpilast tuttavas situatsioonis jõukohaste ülesannetega võimalikult iseseisvalt toime tulema ja abiga ka keerukamates olukordades hakkama saama (varieeruv situatsioon, vahendid). Tehakse algust lihtsa töö oskuste õpetamise ning harjutamisega.

3.4. Taotletavad pädevused II arengutasemel

II arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) eristab tuttavaid objekte ja sündmusi, eristab olulisi tüüpilisi tunnuseid juhuslikest tunnustest, tunneb ära sama objekti eri taustal ja eri asendis;
- 2) teadvustab objekti asukohta ruumis teiste objektide suhtes;
- 3) varieeruvates tingimustes sooritab tuttavaid ja jõukohaseid tegevusakte iseseisvalt;
- 4) oskab didaktilise vahendi või tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile;
- 5) tunneb ära ja kasutab õpitud märke või sümboleid, sh tähti ja numbreid; suudab luua seost objekt – pilt – keeleüksus;
- 6) oskab astuda kontakti täiskasvanute ja kaaslastega;
- 7) väljendab arusaadavalt oma põhivajadusi ja soove ning küsib teistelt abi, kasutades keelelisi või alternatiivseid vahendeid;

kujutise äratundmine eri asendis, taustal, eri meeltega; oluliste/tüüpiliste ja juhuslike tunnuste eristamine; terviku moodustamine osadest; osatoimingute järjestuse tajumine tegevusaktis; erisuunaliste ruumisuhete (sh vasakul/paremal) tajumine; ajasuhete (sündmuste järjestuse) tajumine.

2.4.6. Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskust ära tunda tuttavate objektide graafiliste kujutisi ja toiminguid varieeruvates tingimustes; õpetatakse sooritama stereotüüpseid toiminguid tuttavates situatsioonides; aktiveeritakse kujutlused verbaalse-alternatiivse teabe alusel; arendatakse töömälu mahtu (kuni 5 üksust); õpetatakse üksuste/sümbolite järjestust säilitama, kujutlused verbaliseeritakse suunatult.

2.4.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilist mõtlemist arendatakse mõtlemisprotsessi kujundiliste elementide lõimimise teel. Arendatavad oskused on abivahendite otsimine ja kasutamine, ülesande täitmine variatiivsetes tingimustes; osadest terviku moodustamine; õpiülesannete täitmine praktiliselt ja materialiseeritult; variatiivne rühmitamine suunatult (varieeritakse objekte, objektide arvu, rühmitamiselust).

2.4.8. Kõne arendamine. Kõne arendamiseks laiendatakse õpilaste baassõnavara, harjutatakse situatiivset dialoogi ja viisakusväljendite kasutamist, 2–3 lausungi tähenduse seostamist. Õpitakse kohandatud lühitekstide tähenduse mõistmist (vajaduse korral kaasneb visuaalne näitlikkus), mõnest lausungist koosneva teksti loomist (abiga).

2.4.9. Õppetöös rakendatakse valdavalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Õpilane hakkab oma tegevust elementaarselt kommenteerima, kasutades suunatult kas verbaalseid või alternatiivseid väljendusvahendeid. Õpitakse turvaliselt kasutama igapäevaseid digivahendeid.

2.4.10. Kujundatakse elementaarseid lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskusi.

2.4.11. Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hindab õpilane tegevusakte põhimõttel *õige-vale, meeldib-ei meeldi*. Õpitegevust ja käitumist motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega.

- 8) teadvustab oma rolli ühistegevuses osalejana;
- 9) valib tuttavates situatsioonides käitumiseks sobivaid õpitud käitumismalle;
- 10) hindab tuttavaid tegevusakte põhimõttel ÕIGE – VALE, MEELDIB – EI MEELDI;
- 11) suudab tuttavates situatsioonides ohtu ette kujutada ning ohule adekvaatselt reageerida;
- 12) valib tegevusakti eesmärgist lähtuvalt sobivaid vahendeid;
- 13) säilitab õppeülesannete täitmise ajal tähelepanu (kuni 5 min);
- 14) täidab lühikesi ja arusaadavaid korraldusi harjumuspäraselt tegutsedes, kommenteerib suunatult tegevust (*mida teeb?, mida?, millega?, kus?*);
- 15) säilitab töömälus kuni 5 objekti järjestuse;
- 16) lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades;
- 17) orienteerub ööpäeva rütmiga seotud tegevustes, teab nädalapäevade ja aastaegade järjestust;
- 18) sooritab erisuunalisi liigutusi ja liigutuste stereotüüpset ahelat mälu kujutlustele toetudes, suudab koordineerida eri kehaosade motoorikat;
- 19) võrdleb suunatult oma töö resultaati näidisega;
- 20) sooritab eneseteeninduse toimingud vastavalt omandatud kogemusele.

3.5. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused III arengutasemel

3.5.1. Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll ja kujuneb osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ette kujutada tegevust tuttavas situatsioonis. Tähelepanu hoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.

3.5.1.1. Tajude arendamine. Aja ja ruumi analüütiline tajumine samal ajal eri meeltega, tuttavate objektide ja sündmuste mitmete tunnustele ja mälule toetuv (simultaanne) tajumine, kogemustele

Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Vähendatakse negatiivsete hoiakute mõju. Kujundatakse *tahan*-motiivi kõrvale positiivse hinnangu abil *peab*-motiivi. Võimaldatakse valikuid.

2.4.12. Õpilane õpib tuttavas situatsioonis jõukohaste ülesannetega võimalikult iseseisvalt toime tulema, õpitud oskusi suunamisel varieeruvates olukordades kasutama ja suunatult varieeruvates olukordades toime tulema. Toimub lihtsate tööskuste õpe ja harjutamine.

2.5. Taotletavad pädevused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) teadvustab ennast ja kaasinimesi, on teadlik nende erisuste ja eri kultuuride võimalikkusest;
- 2) suhtub positiivselt iseendasse, oma lähedastesse, kaaslastesse ja kodumaasse;
- 3) teab oma õigusi ja kohustusi, oskab valida sobivat õpitud käitumisviisi ning järgib õpitud ühiselu reegleid erinevates kohtades ja olukordades;
- 4) orienteerub keskkonnas ja igapäevastes toimingutes, küsib vajaduse korral abi ja abistab teisi;
- 5) hoidub teadaolevatest ohtudest ja käitub õigesti ohuolukordades;
- 6) märkab terviseprobleeme ja otsib abi;
- 7) mõistab liikumise mõju tervisele, järgib võimetekohaselt tervislikke eluviise;
- 8) käitub keskkonnateadlikult ja hoiab loodust;
- 9) mõistab talle suunatud kõnet ja/või alternatiivseid väljendusvahendeid ning väljendab arusaadavalt oma soove ja seisukohti omandatud keeleliste ja/või alternatiivsete väljendusvahendite abil;
- 10) kasutab õpitud lugemis- ja kirjutamisoskusi igapäevaelus toime tulemiseks;
- 11) kasutab õpitud praktilisi matemaatilisi oskusi igapäevaelus toime tulemiseks;

toetuv stseenide ja lihtsate stsenaariumite analüütiline tajumine (jälgitav sündmus, pilt, pildiseeria, tekst).

3.5.1.2. Mälu. Tuttavate objektide graafiliste kujutiste valikuline äratundmine ja meenutamine ülesandest lähtuvalt. Kogemuste ja esitatud teabe eristamine. Mälukujutluste konkretiseerimine ja uute seoste loomine täiendava teabe abil.

Stereotüüpsete tegevusaktide variatiivsuse kujundamine, juhuslike/stereotüüpsete assotsiatsioonide pidurdamine. Lühikese ja arusaadava instruksiooni säilitamine mälus ja selle arvestamine toimingut sooritades. Kujutluste verbaliseerimine, graafiline kujutamine.

3.5.1.3. Mõtlemine. Kaemuslik-praktilisele mõtlemisele lisandub osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ülesannete täitmist kujutlustele toetudes. Vajalike abivahendite valimine või valmistamine. Õppeülesannete täitmine, toetudes isiklike kogemustele ja eri meeltega tajutavatele vahenditele (sh kõnele). Rühmitamine 2–3 üldistustasandil, allrühmade moodustamine. Elementaarsete põhjus-tagajärg-seoste teadvustamine praktilises tegevuses.

3.5.1.4. Motoorika. Praktiliseks tööks vajalike liigutuste omandamine (spetsiifika sõltuvalt tegevusest). Liigustusstereotüüpide kujundamine sõltuvalt tegevusest, varieerimine sõltuvalt tingimustest. Liigutuste teadlik järjestamine, lähtudes osatoimingute ahelast.

3.5.2. Põhitaotlus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus ja õpitud tegevustes.

3.5.3. Õppekavateraviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE suhted kodukoha ja tegevusega.

3.5.4. Baas- ja vähe laiendatud lausungi mõistmine ja kasutamine suhtlemisel. Suuliste ja kirjalike kohandatud lühitekstide mõistmine. Oma tegevuse ja tajutud sündmuse sõnastamine lühitekstina, täiendava teabe lisamine küsimustele vastates.

12) suudab oma võimete kohaselt infotehnoloogilises keskkonnas toime tulla, kasutab infotehnoloogiavahendeid eesmärgipäraselt ja võimalikult ohutult;

13) kasutab vajaduse korral arengutasemele vastavat kommunikatsiooniseadet;

14) mõistab töö vajalikkust, suudab tööaja jooksul töödistsipliinile alluda, teeb jõukohast tööd, on valmis jätkuõppeks.

2.6. Õppe ja kasvatus e rõhuasetused III arengutasemel

2.6.1. Õpetuse põhitaotlus on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelu ja õpitud tegevustega.

2.6.2. Rõhuasetus on mina-meie suhetel seoses kodukoha ja tegevustega.

2.6.3. Tunnetustegevuses kasvab märgatavalt mälu roll. Kujundatakse kaemuslik-kujundilist mõtlemist, mis võimaldab ette kujutada tuttavas situatsioonis toimuvaid tegevusi. Tähelepanu hoidmist soodustab harjumustele toetuv tegevus.

2.6.4. Motoorika arendamine. Omandatakse praktiliseks tööks vajalike liigutusi vastavalt tegevuse spetsiifikale. Toimub liigustusstereotüüpide kujundamine sõltuvalt tegevusest ja nende varieerimine sõltuvalt tegevuse tingimustest. Õpitakse liigutusi teadlikult järjestama vastavalt osatoimingute ahelale.

2.6.5. Tajude arendamine. Arendatakse aja ja ruumi analüütilist tajumist eri meeltega, tuttavate objektide ja sündmuste tajumist mitmele tunnusele ja mälule toetudes; stseenide ja lihtsate stsenaariumite analüütilist tajumist (jälgitav sündmus, pilt, pildiseeria, tekst) kogemustele toetudes.

2.6.6. Mälu arendamine. Mälu arendamisel kujundatakse oskused ülesandest lähtuvalt ära tunda ja meenutada tuttavate objektide graafilisi kujutisi; eristada kogemusi ja esitatud teavet. Areneb mälukujutluste konkretiseerimine ja uute seoste loomine täiendava teabe abil. Õppetöös toimub korduvate tegevusaktide varieerimine ning sooritatakse harjutusi juhuslike ja stereotüüpsete assotsiatsioonide pidurdamiseks. Omandatakse oskused säilitada lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus ja sellega

<p>Täiendava teabe vajadusest ja puudulikust mõistmisest teatamine. Õpitud suhtlemisstrateegiatega rakendamine. Situatsioonile vastav rollisuhtlemine. Väljendite mõningane varieerimine, ütluse pragmaatilise tähenduse tuletamine situatsioonis.</p> <p>3.5.5. Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi, õpilast suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega.</p> <p>3.5.6. Õpilaste võimed on erinevad. Seetõttu varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega vastavalt laste individuaalsetele iseärasustele.</p> <p>3.5.7. Elementaarse lugemis-, kirjutamis-, arvutamise- ja mõõtmisoskuse kujundamine ja oskuste kasutamine tegevuses.</p> <p>5.5.8. Väärtuskasvatuse seisukohalt hinnatakse tegevusakte põhimõttel ÕIGE – VALE, MEELDIB – EI MEELDI. Motiivi ja eesmärgi seose teadvustamine: TAHAN – TEEN; PEAB / ON VAJA – TEEN; TAHAN – EI TOHI – EI TEE. PEAB-motiivi kõrvale VAJA-motiivi kujundamine positiivse hinnangu abil lähtuvalt eesmärgist või tulemuse teadvustamisest.</p> <p>3.5.9. Oluline on õpetada õpilast võimalikult iseseisvalt toime tulema. Kujundatakse lihtsa töö oskusi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) omandatud toimingute rakendamine ahelana, osaliselt muutuvates tingimustes; 2) toimingu suunatud planeerimine, teabe otsimine sõltuvalt ülesandest (pilt, plaan, lühitekst); 3) töövahendite ja materjali sobivuse hindamine; 4) kujutluse loomine tulemustest – osatoimingute ning vahendite valik ja järjestamine; 5) suunatud enesekontroll: osatoimingute/operatsioonide järjestus ja tulemused, toimingu tulemus (võrdlemine näidiseaga). 	<p>arvestamist toimingut sooritades; kujutluste verbaliseerimine ja graafiline kujutamine.</p> <p>2.6.7. Mõtlemise arendamine. Kaemuslik-praktilisele mõtlemisele lisandub osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine, mis võimaldab ülesannete täitmist kujutlustele toetudes.</p> <p>Valitakse või valmistatakse vajalikud abivahendid. Õpilane täidab õppeülesandeid, mis eeldavad tuginemist isiklikele kogemustele ja eri meeltega tajutavatele vahenditele (sh kõnele). Õpitakse objektide rühmitamist 2–3 üldistustasandil ja allrühmade moodustamist. Toimub elementaarsete põhjus-tagajärg seoste teadvustamine praktilises tegevuses.</p> <p>2.6.8. Kõne arendamine. Kõne arendamiseks kujundatakse järgmisi oskusi: baas- ja vähe laiendatud lausungi mõistmine ja kasutamine suhtlemisel; suuliste ja kirjalike kohandatud lühitekstide mõistmine; oma tegevuse ja tajutud sündmuse sõnastamine lühitekstina, täiendava teabe lisamine küsimustele vastates, täiendava teabe vajadusest ja puudulikust mõistmisest teatamine; õpitud suhtlemisstrateegiatega rakendamine, situatsioonile vastav rollisuhtlemine; kasutatavate väljendite mõningane varieerimine, ütluse tähenduse tuletamine situatsioonist lähtuvalt.</p> <p>2.6.9. Õppetöös rakendatakse jätkuvalt üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õpilasi suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalselt ja/või alternatiivsete vahenditega. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivselt digivahendeid.</p> <p>2.6.10. Elementaarse lugemis-, kirjutamis-, arvutamise- ja mõõtmisoskuse kujundamine ja oskuste kasutamine tegevuses.</p> <p>2.6.11. Väärtuskasvatuse eesmärkide saavutamiseks hinnatakse eri tegevusakte, kasutades hinnanguid õige-vale, meeldib-ei meeldi. Tegevuse motiivi ja eesmärgi seose teadvustamisel kasutatakse hinnanguid tahan/teen, peab / on vaja / teen, tahan / ei tohi / ei tee. <i>Peab</i>-motiivi kõrvale <i>vaja</i>-motiivi kujundamine toimub positiivse hinnangu abil lähtuvalt eesmärgist või tulemuse teadvustamisest.</p> <p>2.6.12. Oluline on õpetada õpilast võimalikult iseseisvalt toime tulema. Kujundatakse lihtsa töö oskusi:</p>
--	--

3.6. Taotletavad pädevused III arengutasemel

III arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) tunneb kirjelduste järgi ära ja kujutab ette tuttavaid objekte ja sündmusi;
- 2) teadvustab objekti asukohta ruumis, arvestab kahte parameetrit (*all paremal, taga peal* jne);
- 3) sooritab ka varieeruvates tingimustes harjumuslikke tegevusakte iseseisvalt;
- 4) oskab didaktilise vahendi või tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuse eesmärgist lähtudes;
- 5) tunneb ära ja kasutab õpitud märke või sümboluid, sh tähti ja numbreid; suudab luua seost objekt – pilt – skeem – keeleüksus;
- 6) oskab suhelda tuttavas situatsioonis vastavalt rollile nii täiskasvanute kui ka kaaslastega;
- 7) väljendab oma vajadusi ja soove, arvestades etiketisuhtlemist ja tuttavaid käitumisreegleid, tal on kujunenud hoiak ja oskus teatada teabe puudulikkusest mõistmisest ja täiendava teabe vajadusest;
- 8) teadvustab oma rolli tegevuses;
- 9) oskab tuttavates situatsioonides valida sobivat käitumismalli, lähtudes motiividest TAHAN – ON VAJA – PEAB ja reeglitest TOHIB – EI TOHI;
- 10) hindab tajutavaid tegevusakte põhimõttel ÕIGE – VALE, MEELDIB – EI MEELDI;
- 11) suudab ette kujutada ohtlikke situatsioone, neid vältida ja ohule adekvaatselt reageerida;
- 12) suudab tegevusakti eesmärgist lähtuvalt valida, ise teha ja kasutada sobivaid vahendeid variatiivsetes tingimustes;
- 13) suudab jõukohaste õppe- ja tööülesannete täitmise ajal olukorrast sõltuvalt tähelepanu ümber lülitada ja säilitada;
- 14) täidab arusaadavaid korraldusi, seostab mitteverbaalset ja verbaalset teavet, ühendab ja kasutab tegevuses (planeerimine,

- 1) omandatud toimingute sooritamine osaliselt muutuvates tingimustes;
- 2) toimingu suunatud planeerimine, teabe otsimine sõltuvalt ülesandest (pilt, plaan, lühitekst);
- 3) töövahendite ja materjali sobivuse hindamine;
- 4) kujutluse loomine tulemustest – osatoimingute ning vahendite valik ja järjestamine;
- 5) suunatud enesekontroll: osatoimingute/operatsioonide järjestus ja tulemused, toimingu tulemus ja selle hindamine.

<p>sooritamine, enesekontroll) verbaalset ja visuaalset teavet, kommenteerib tegevust ja tulemust;</p> <p>15) säilitab töömälus kuni 5 objekti järjestuse;</p> <p>16) rakendab omandatud toiminguid ahelana (sh osaliselt muutuvates tingimustes);</p> <p>17) valib (positiivne/negatiivne valik) või teeb ise vajalikke abivahendeid ning lahendab arusaadavaid praktilisi ülesandeid tajuväljas olevaid abivahendeid kasutades (sh tuttavates ja ka varieeruvates tingimustes);</p> <p>18) rühmitab objekte ja nende kujutisi tajutavate tunnuste alusel (sh rühmitamise objekte, nende hulka ja aluseid muutes);</p> <p>19) suudab ligikaudu ette kujutada tuttava toimingu sooritamiseks kuluvat aega, orienteerub kellaajas vähemalt pooltunni täpsusega, seostab kalendrikuu ja aastaaja;</p> <p>20) sooritab praktiliseks tööks vajalikke liigutusi ja suudab neid varieerida sõltuvalt tingimustest;</p> <p>21) võrdleb oma töö resultaati näidisega.</p>	
<p>4. ÕPPEKORRALDUS</p>	<p>3. Õppekorraldus</p>
<p>4.1. Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes lisas esitatud nõuetest ja ülesannetest.</p> <p>4.2. Toimetulekuõppel olevatele õpilastele koostatakse individuaalne õppekava, mille aluseks on arengutasemetes kirjeldatud tegevused ning teemad. Toimetulekuõppel olev õpilane liigub igal õppeaastal järgmisesse klassi, kuid õppesisu ja taotletavad pädevused valitakse vastavalt õpilase individuaalsele arengutasemele.</p> <p>4.3. Õppe ja kasvatuse ajakasutus (sealhulgas projekt-, õues- ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg) määratakse kooli õppekavas, arvestades „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilase suurima nädalakoormuse piiranguid ning punktis 4.7 toodud tunnijaotusplaani.</p>	<p>3.1. Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes käesolevas lisas sätestatud nõuetest ja ülesannetest.</p> <p>3.2. Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel. Õpilase arengutase võib eri õppeainetes olla erinev. Õpilase arengutase eri õppeainetes määratakse pedagoogilis-psühholoogilise hindamise tulemuste alusel. Hindamisel ja otsuse koostamisel õpilase arengutaseme kohta eri õppeainetes osalevad kõik õpilasega tegelevad spetsialistid. Õpilane jõuab järgmisele arengutasemele vastavalt individuaalsele arengu tempole.</p> <p>3.3. Toimetulekuõppel olev õpilane liigub igal õppeaastal järgmisesse klassi. Samas klassis õppivad õpilased võivad olla erinevatel arengutasemetel. Toimetulekuõpet lõpetav õpilane võib eri õppeainetes olla erineval arengutasemel.</p> <p>3.4. Lähtudes põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 46 lõikest 7 koostatakse igale toimetulekuõppel õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart</p>

4.4. Lapsevanema poolt hiljemalt 9. klassi esimesel poolaastal esitatud põhjendatud taotluse alusel võib õppenõukogu otsusega pikendada õpilase õppeaega kahe õppeaasta võrra kuni 32 nädalatunni ulatuses igal õppeaastal. Täiendavate õppeaastate kohustuslike ja valikainete kohta koostatakse jätkuvalt õpilasele individuaalne õppekava.

4.5. I arengutasemel jaguneb õpetus tegevusvaldkondadeks, järgmistel tasemetel õppeaineteks, mis realiseeritakse üldõpetuse põhimõttel. Õpet traditsioonilise ainetunnina ei korraldata, vaid keskendutakse ainekavades märgitud tegevustele ja teemadele. Õppe- ja kasvatuskorralduse põhivorm on õppetund. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli ekskursiooni või õppekäiguna.

4.6. Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks. Valikõppeainete ja valitud tööõppe suunale koostab kool ainekavad.

(IAJK). Individuaalse õppekava koostamisel lähtutakse õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardil olevast teabest.

3.5. Toimetulekuõppel õpilastele koostatakse igal õppeaastal individuaalne õppekava (IÕK). Selle koostamisel arvestatakse õpilase arengutasemeid, eeldatavaid õpitulemusi eri õppeainetes ning vajaduse korral erisusi õpilase õppekeeles.

3.6. Individuaalses õppekavas tuuakse esile:

- 1) üldised andmed õpilase kohta, sh vältimatu terviseinfo;
- 2) õppe läbiviimise eritingimused;
- 3) oodatavad õpitulemused õppeainete kaupa;
- 4) kooli poolt õpilasele rakendatavad tugimeetmed;
- 5) hinnang õpitulemustele;
- 6) IÕK koostamise ja rakendamise seotud isikud.

3.7. Õppe- ja kasvatusgevuse ajakasutus määratakse kooli õppekavas, arvestades põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilaste nädalakoormuse piiranguid ning punktis 3.12 toodud tunnijaotusplaani.

3.8. Õppe ja kasvatus põhivorm on õppetund, milles lõimitakse erinevate õppeainete teemasid omavahel. Traditsioonilisi ainetunde ei korraldata. Keskendutakse ainekavades näidatud tegevustele ja teemadele, õpetamine toimub üldõpetuse põhimõtetel. Õppetunnid toimuvad koolis või väljaspool kooli õppekäigu või ekskursioonina.

3.9. Õppetegevus toimub üldjuhul õpperühmades, kus arvestatakse iga õpilase arengutaset ja tagatud on individuaalne lähenemine. Õpperühmade komplekteerimisel on soovitatav lähtuda õpilaste arengutasemetest. Õppetööd viib rühmas läbi õpetaja, vajaduse korral koos abiõpetaja(te) või õpetaja-abi(de)ga.

3.10. Toimetulekuõppel õpilasele võib kooli õppekavaga ja/või individuaalse õppekavaga sätestada nominaalseks õppeajaks põhikoolis 11 õppeaastat. 10. ja 11. õppeaastal koostatakse õpilasele kohustuslike ja valikainete kohta individuaalne õppekava kuni 32 nädalatunni ulatuses. Kooli põhjendatud otsus õppeaja pikendamise kohta keeldumise kohta

<p>Tööõpe võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.</p> <p>4.9. Toimetulekuõppel olevatele õpilastele võib kohaldada punktis 4.7 toodud tunnijaotusplaani erinevat tunnijaotusplaani, kuid vähendada ei tohi tööõppe mahtu. Erineva tunnijaotusplaani kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada. Toimetulekuõppel olevale õpilasele, kes õpib klassis, kus õpe toimub põhikooli riikliku õppekava järgi, kehtestatakse erisused tunnijaotusplaanis individuaalse õppekavaga. Toimetulekuõppel olevate õpilaste klassis rakendatakse erisusi tunnijaotusplaanis hoolekogu nõusolekul ja see kehtestatakse kooli õppekavas.</p> <p>4.10. [Kehtetu]</p> <p>4.11. Läbivad teemad määratakse kooli õppekavas.</p> <p>4.12. Õppematerjalid valitakse ja koostatakse toimetulekuõppe üldosa ja ainekavade sisu ning nõudeid arvestades. Arvestatakse mõõduka intellektipuudega vastavas vanuses lapse psüühika, tegevuse ja suhtlemise tüüpilisi iseärasusi, individuaalse võimekuse ja iseärasuste variatiivsust.</p> <p>Oluliseks tuleb pidada tajutava õppematerjali konkretiseerimise ja diferentseerimise võimalusi, mis loob baasi võimetele vastavaks rühmitamiseks. Kasutatakse arekeelseid tekste, graafilist materjali.</p> <p>4.13. Õppeülesannete raskusastet reguleeritakse õpioskuse omandamise etappe ja õppematerjali sisulist keerukust arvestades. Esitatakse võimalused õpitoimingute variatiivseks sooritamiseks: praktiliselt või materialiseeritult, visuaalselt, verbaalselt ja kombineeritult.</p>	<p>3.13. Toimetulekuõppel õpilastele võib kohaldada punktis 3.12 toodud tunnijaotusplaani erinevat tunnijaotusplaani. Erineva tunnijaotusplaani kohaldamisel võib õppeaineid liita ja ümber kujundada. Toimetulekuõppel õpilasele, kes õpib klassis, kus õpe toimub põhikooli riikliku õppekava järgi, kehtestatakse erisused tunnijaotusplaanis individuaalse õppekavaga. Toimetulekuõppel õpilaste klassi tunnijaotusplaanis rakendatakse erisusi kooli hoolekogu nõusolekul ja need kehtestatakse kooli õppekavas.</p> <p>3.14. Läbivad teemad määratakse kooli õppekavas.</p>
<p>5. HINDAMINE</p>	<p>4. Hindamine</p>
<p>5.1. Õppimise potentsiaalne edukus sõltub toimetulekuõppes õppiva õpilase intellektipuude sügavusest ja lokaalsete anatoomiliste kahjustuste esinemisest, reaalne edukus aga tema individuaalseid iseärasusi arvestavast õpikeskkonnast. Õpilasel peab olema võimalus</p>	<p>4.1. Toimetulekuõppes korraldatakse õppetöö ning õpikeskkond lähtudes iga õppija võimetest ja individuaalsetest iseärasustest. Õpitulemuste hindamine võimaldab motiveerida õpilast õppetöös osalema ja annab temaga tegelevatele täiskasvanutele infot õpilase arengutaseme kohta.</p>

saada jõukohases töös võimetekohase osalemise ning töö tulemuse kohta konkreetne positiivne hinnang.

5.2. Hindamine toimetulekuõppes toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel. Õpieesmärkide saavutamise taset hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Hindamisel kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

5.3. Hinnangu põhieesmärkidena kohaldatakse „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ sätestatud eesmärgid, rõhutades seejuures, et hindamise eesmärgiks on:

- 1) motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma tulemuse vastavust näidisele või etalonile;
- 2) mõjutada õpilase võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;
- 3) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;
- 4) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengudünaamikast.

5.4. Õpilase arengut hinnatakse hinnangutega „tuleb toime“, „tuleb toime abiga“ ja „ei tule toime“.

Hinnangut „tuleb toime“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb hästi toime“, „tuleb rahuldavalt toime“ või muul viisil.

Hinnangut „tuleb toime abiga“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga“, „tuleb toime näidise või eeskuju järgi“, „tuleb toime koostegevuses“, „tuleb toime füüsilise abiga“ või muul viisil.

Hinnang „ei tule toime“ viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

5.5. Õpetaja teeb lapse arengu kohta iga päev märkmeid, hinnates õpilase tulemusi lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete alusel korrigeeritakse vajaduse korral individuaalset õppekava.

4.2. Õpitulemuste hindamine toimub õpilasele koostatud individuaalse õppekava nõuete alusel. Õpieesmärkide saavutamise taset hinnatakse sõnaliste hinnangutega. Hindamisel kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

4.3. Toimetulekuõppel õpilaste hindamisel kohaldatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud eesmärgid, seades hindamisele järgmised eesmärgid:

- 1) toetada õpilase võimetekohast arengut;
- 2) motiveerida õpilasi õpiülesandeid sooritama ja märkama oma töö tulemuse vastavust näidisele või etalonile;
- 3) suunata õpilasel võimalikult adekvaatse enesehinnangu kujunemist;
- 4) suunata õpetaja tegevust õpilase õppimise ja potentsiaalse arengu toetamisel;
- 5) anda õpilasele, õpetajale, kooli juhtkonnale, lapsevanemale (eestkostjale, hooldajale) teavet õpilase arengu dünaamika kohta.

4.4. Õpilasele antakse suuliselt konkreetne kirjeldav positiivne hinnang jõukohases tegevuses võimetekohase osalemise ja töö tulemuse kohta. Kirjeldav hindamine annab tagasisidet õpilasega tegelevatele täiskasvanutele tema arengudünaamika kohta.

4.5. Õpilase arengut hinnatakse hinnangutega „tuleb toime“ (TT), „tuleb toime abiga“ (TA) ja „ei tule toime“ (ET).

Hinnangut „tuleb toime“ võib täpsustada hinnanguga „tuleb hästi toime“. Hinnangut „tuleb toime abiga“ võib täpsustada hinnangutega „tuleb toime sõnalise abiga“, „tuleb toime näidise või eeskuju järgi“, „tuleb toime koostegevuses“, „tuleb toime füüsilise abiga“ või muul viisil.

Hinnangut „tuleb toime“ ja „tuleb toime abiga“ täpsustatakse alati sõnalise kirjeldusega selle kohta, millega õpilane toime tuleb.

Hinnang „ei tule toime“ viitab vajadusele muuta individuaalset õppekava ning seda ei kasutata kokkuvõtval hindamisel.

4.6. Õpetaja teeb õpilase arengu kohta märkmeid, hinnates õpilase tulemusi lähtuvalt samalaadsete õpiülesannete keerukusest. Märkmete alusel korrigeeritakse vajaduse korral individuaalset õppekava.

	4.7. Iga õppeperioodi lõpus lisatakse kokkuvõtvaatele hinnangutele sõnaline tagasiside. Õppeaasta lõpus antavale kokkuvõtvaatele hinnangule lisandub kirjalik individuaalse õppekava põhjal koostatud saavutatud õpitulemusi kirjeldav tagasiside.
	II Ainekavad
6. ÕPPEGEVUS JA ÕPITULEMUSED ÕPPEAINETI	5. Õppetegevus, rõhuasetused ja õpitulemused õppeainete kaupa
6.1. ELU- JA TOIMETULEKUÕPE	5.1. Elu -ja toimetulekuõpe
<p>6.1.1. Õppetegevus</p> <p>6.1.1.1. Elu- ja toimetulekuõpe on toimetulekuõppe teljeks ning sellel on oluline roll valdkonnapädevuste kujundamisel. Teiste ainete õpetamine on seotud elu- ja toimetulekuõppe teemadega.</p> <p>6.1.1.2. Eesmärgiks on kujundada praktilise ja tunnetustegevuse elementaarsed oskused, võimalikult terviklikud kujutlused tajutava keskkonna objektidest ja nähtustest, oma kehast, inimeste tegevusest looduslikus ja sotsiaalses keskkonnas, arusaadavatest moraalistest nõuetest.</p> <p>6.1.1.3. Elu- ja toimetulekuõppe peamised teemad on järgmised: minapilt, sotsiaalsed suhted ja suhtlemine, loodusobjektid, inimeste tehtud / kasutatavad asjad, orienteerumine ruumis, orienteerumine ajas. Teemasid käsitletakse praktilise tegevuse käigus ja nende praktiliste oskuste täiustamise eesmärgil. Teemade käsitlemine on seotud igapäevaeluga koolis ja kodus, aastaringiga looduses, tähtpäevade ja üritustega. Õppimine ja harjutamine toimuvad võimalikult reaalses keskkonnas ja elulistes olukordades.</p> <p>6.1.1.4. Õpetamine lähtub konkreetse õpilase reaalsest ja potentsiaalsest arenguvallast, huvidest ja sotsiaalsest keskkonnast. Õpetus toetab ja suunab õpilase arengut ning iseseisvat toimetulekut ja osalemist kodanikuühiskonnas, kus on tagatud sotsiaalne kaitse ja juhendamine.</p>	<p>5.1.1. Õppetegevus</p> <p>Elu- ja toimetulekuõppe eesmärk on õpilaste kehaline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne areng, õppe tulemusena kujuneb positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatne mõistmine, eetiline käitumine, algatusvõime, esmased töösused ja -harjumused, kehaline aktiivsus ning arusaamine tervise hoidmise tähtsusest. Kujunevad mängu-, õpi-, eneseteenindus- ja sotsiaalsed oskused ning teadmised iseendast ja oma kehast.</p> <p>Elu- ja toimetulekuõppes käsitletavat teemad on seotud õpilase igapäevaeluga koolis, kodus ja ümbritsevas keskkonnas. Need teemad moodustavad õppetöö telje ja on ainete lõimingu aluseks.</p> <p>Õppimine ja harjutamine toimub võimalikult reaalses keskkonnas ja elulistes olukordades. Õpilasi suunatakse võimalikult aktiivselt tegevustes osalema ja omandatud oskusi erinevates olukordades ja tegevustes kasutama. Õpilasi kaasatakse võimalikult palju ka tegevuste kavandamisesse, suunatakse tegema valikuid ja oma tegevust kommenteerima. Õpetamisel kasutatakse õppemänge, igapäevaelu esemeid ja nähtuseid ning nüüdisaegseid infotehnoloogilisi vahendeid.</p> <p>Õpetamisel arvestatakse konkreetse õpilase lähimat arenguvalda, huve, sotsiaalset keskkonda. Õpetus toetab ja suunab õpilase arengut ning võimalikult iseseisvat toimetulekut ja osalemist kodanikuühiskonnas, kus on tagatud sotsiaalne kaitse ja juhendamine.</p>
<p>6.1.2. Elu- ja toimetulekuõppe rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>6.1.2.1. Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel, ärgitatakse osalema praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus. Tähelepanu</p>	<p>5.1.2. Rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>I arengutasemel on õppe põhitaotlus õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil.</p>

pööratakse kontaktile ja koostegevusele täiskasvanuga, oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule. Õpilane kohaneb uute inimestega enda ümber ja uue keskkonnaga.

6.1.2.2. Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil.

6.1.2.3. Õppetöös rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Oluline on, et õpetamine toimuks võimalikult reaalses praktilistes situatsioonides. Väga oluliseks tuleb pidada eneseteeninduse alusoskuste õpetamist praktilises tegevuses.

6.1.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel I arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) sooritab igapäevatoiminguid osalise abiga;
- 2) tunneb ära endale kuuluvad esemed, teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta;
- 3) tegutseb tuttava eseme ja õppevahendiga vastavalt selle funktsioonile;
- 4) märkab suunamisel enda põhiemotsioone;
- 5) määratleb end kui oma pere liiget ja õpilast, teab enda ja lähedaste nimesid, teab enda sugu;
- 6) teab oma elukohta;
- 7) tunneb kehaosi, nimetab neid;
- 8) täidab hügieeninõudeid abiga;
- 9) korrastab abiga oma välimust;
- 10) osaleb tervislikel eluviisidel põhinevates tegevustes;
- 11) tunneb õpitud mets- ja koduloomi, aed- ja puuvilju, taimi (sh fotolt, pildilt);

Rõhuasetus on oma *mina* teadvustamisel. Õpilast ärgitatakse osalema praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus. Õpilane kohaneb uute inimestega enda ümber ja uue keskkonnaga. Tähelepanu pööratakse kontaktile ja koostegevusele täiskasvanuga.

Oluline on eneseteeninduse alusoskuste õpetamine praktilises tegevuses.

Tähelepanu pööratakse oma välimuse ja õppevahendite korrashoiule.

Tähelepanu pööratakse reeglite õpetamisele ja nende täitmisele koostegevuses. Toimub soovitud käitumismustri kujundamine positiivset käitumist tunnustades. Kujundatakse oskust märgata enda põhiemotsioone. Arendatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatset tajumist, õpetatakse koostegevuses orienteeruma lähiruumis.

Õpetatakse koostegevuses loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult käituma.

Õpetatakse koostegevuses orienteeruma päevarütmis, kujundatakse oskust suunatult jälgida ja järgida pildilist päevakava.

5.1.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel Õpilane:

- 1) teab enda nime ja reageerib sellele, tunneb end ära fotodelt; teab enda sugu;
- 2) tunneb pereliikmeid ja teisi talle olulisi inimesi;
- 3) orienteerub klassiruumis ja selle lähiümbruses;
- 4) tunneb oma klassikaaslast ja õpetajaid;
- 5) märkab suunamisel enda põhiemotsioone;
- 6) tunneb enda kehaosi, osutab nimetamisel neile ja nimetab neid;
- 7) maitseb erinevaid toite; osaleb erinevates füüsilistes tegevustes;
- 8) tunneb ära endale kuuluvad esemed, teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta;
- 9) kasutab tuttavat eset ja õppevahendit vastavalt selle otstarbele;
- 10) sooritab suunamisel eneseteenindustoiminguid;
- 11) tegutseb tuttavates olukordades põhimõttel tohib-ei tohi;
- 12) sooritab suunamisel lihtsamaid tövõtteid; osaleb suunamisel lihtsamates kodutöodes;

<p>12) nimetab käesolevat aastaaega, eristab õppetundi ja vahetundi, eristab päeva ja ööd, töö- ja puhkepäevi;</p> <p>13) osaleb loodusvaatlustes;</p> <p>14) orienteerub lähemas ümbruses, nii koolis kui ka kodus;</p> <p>15) osaleb ühisüritustel ja -mängus. On kaasatud eakohastesse ja võimetele vastavatesse vabaaja tegevustesse;</p> <p>16) teab ja kasutab õpitud viisakusväljendeid;</p> <p>17) täidab eelneval meeldetuletusel õpitud ohutu käitumise reegleid;</p> <p>18) oskab hinnata tegevusi põhimõttel TOHIB – EI TOHI.</p>	<p>13) osaleb suunamisel ühisüritustel ja -mängus;</p> <p>14) kasutab suunatult digivahendeid mängulistes tegevustes;</p> <p>15) teab ja kasutab meeldetuletamisel õpitud viisakusväljendeid;</p> <p>16) täidab suunamisel liikluses ohutu käitumise reegleid;</p> <p>17) liigub koos täiskasvanuga tuttavalt marsruudil;</p> <p>18) märkab suunamisel ohtu, lähtub tegutsemisel hinnangust tohib / ei tohi;</p> <p>19) tunneb õpitud mets- ja koduloomi, aed- ja puuvilju, taimi;</p> <p>20) osaleb suunamisel loodusvaatlustes, märkab aastaegade tajutavaid tunnuseid;</p> <p>21) eristab suunamisel prügi vajalikest esemetest ja viib prügikasti;</p> <p>22) eristab päeva ja ööd, töö- ja puhkepäevi, eristab õppetundi ja vahetundi, nimetab suunamisel käesolevat aastaaega;</p> <p>23) jälgib ja järgib suunamisel piltpäevakava.</p>
<p>6.1.4. Elu- ja toimetulekuõppe rõhuasetused II arengutasemel</p> <p>6.1.4.1. Rõhuasetus on suhte MINA-MEIE teadvustamisel. Õpilane õpib mõistma õpilase rolli. Endiselt on oluline välimuse ja õppevahendite korrashoid.</p> <p>Õpetuse põhitaotluseks on kujundada I arengutaseme lõpuks omandatud baasoskuste harjumuslik sooritamine tuttavas situatsioonis. Arendamist vajab tegevusega kaasnev suhtlemine, oma tegevuse kommenteerimine. Suureneb õpilaste iseseisvus ja vastutustunne.</p> <p>6.1.4.2. Õppetöös rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse praktilisi ja mängulisi tegevusi. Võimaluse korral toimub õppetöö praktilistes elulistes situatsioonides väljaspool klassiruumi/koolimaja.12</p> <p>6.1.4.3. Õpetamine toimub kontsentrisuse printsiipi järgides. Tundides käsitletakse sama teemade ringi mida I arengutasemel, kuid suurenenud on teadmiste maht ja tõusnud raskusaste.</p> <p>6.1.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel II arengutaseme lõpuks õpilane:</p>	<p>5.1.4. Rõhuasetused II arengutasemel</p> <p>II arengutasemel on õpetuse põhitaotlus kujundada omandatud baasoskuste harjumuslik sooritamine tuttavas situatsioonis.</p> <p>Kujundatakse oskust käituda rühmas ja arvestada kaaslastega. Tähelepanu pööratakse õpilaste omavahelise suhtlemisoskuse kujunemisele, seda soodustatakse erinevate koostegevuste kaudu.</p> <p>Kujundatakse oskust sooritada eneseteenindustoiminguid enamasti iseseisvalt.</p> <p>Harjutatakse õigeid käitumisharjumusi meeldetuletades ja erinevates situatsioonides. Kujundatakse oskust märgata enda ja kaaslaste põhiemotsioone.</p> <p>Jätkatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatse mõistmise arendamist, õpetatakse orienteeruma koolis ja kooli lähiümbruses.</p> <p>Õpilast suunatakse käituma loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult.</p> <p>Õpilast õpetatakse orienteeruma nädalapäevades ja aastaegades, kujundatakse oskust iseseisvalt jälgida ja järgida visuaalset päevakava.</p> <p>5.1.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel Õpilane:</p>

<p>1) sooritab igapäevatoiminguid suhteliselt iseseisvalt, oskab vajaduse korral paluda abi;</p> <p>2) hoiab korras oma koolitarbed. Teeb vahet omadel ja võõrastel asjadel (OMA – VÕÕRAS), käitub vastavalt;</p> <p>3) oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile;</p> <p>4) tunneb ära oma põhiemotsioonid ja vajaduse korral püüab reguleerida oma käitumist;</p> <p>5) märkab ja tunneb ära kaaslaste põhiemotsioone, püüab kaaslaste emotsioonidele reageerida;</p> <p>6) tunneb ära tuttavat põhiemotsioonid näoilme järgi;</p> <p>7) määratleb end kindlasse gruppi kuuluvana (klass, sõpruskond jne); teab enda sünnipäeva, vanust;</p> <p>8) teab oma kodu ja kooli aadressi;</p> <p>9) teab kehaosi ning nende otstarvet, meeldetuletamisel täidab hügieeninõudeid;</p> <p>10) hoolitseb meeldetuletamisel enda välimuse eest;</p> <p>11) tunneb söömise ja liikumisega seotud õpitud tervislikke eluviise;</p> <p>12) rühmitab elus ja eluta looduse õpitud objekte/esindajaid oluliste tunnuste järgi, teab nende elu- ja levipaiku;</p> <p>13) nimetab aastaaegu õiges järjestuses ja nimetab nende olulisi tunnuseid;</p> <p>14) teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid;</p> <p>15) eristab elus ja eluta loodust, tähtsust inimesele;</p> <p>16) liigub võimalikult iseseisvalt kooli/kodu ümbruses;</p> <p>17) teab asulaid kodukoha ümbruses, tunneb ära Eesti kaardi ja riigi sümboolika;</p> <p>18) valib vaba aja tegevuse etteantud valikute alusel ja tegeleb valitud tegevusega suunatult;</p> <p>19) osaleb ürituste ettevalmistamisel, esineb pidudel;</p> <p>20) käitub meeldetuletamisel viisakalt tuttavates situatsioonides;</p> <p>21) hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub abi / pöördub abi järele;</p>	<p>1) teab olulisi andmeid enda kohta; kasutab suunatult igapäevaelus vajaminevaid isiklikke dokumente;</p> <p>2) teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet ja nende nimesid;</p> <p>3) orienteerub koolis ja kooli lähiümbruses;</p> <p>4) teab kaaslaste ja õpetajate nimesid, kooli nime;</p> <p>5) tunneb ära oma põhiemotsioonid ja suunamisel reguleerib oma käitumist; märkab ja tunneb ära kaaslaste põhiemotsioone, reageerib suunamisel neile sobivalt;</p> <p>6) teab inimese kehaosi ning nende otstarvet; teab inimese arenguetappe elukaarel;</p> <p>7) teab tervisliku eluviisi söömise ja liikumisega seotud õpitud põhimõtteid;</p> <p>8) hoiab korras oma koolitarbed; teeb vahet oma ja võõrastel asjadel, käitub vastavalt;</p> <p>9) oskab tuttava esemega või töövahendiga tegutseda vastavalt selle otstarbele, valib vastavalt tegevusele õige töövahendi;</p> <p>10) teeb eneseteenindustoiminguid enamasti iseseisvalt, oskab vajaduse korral abi paluda;</p> <p>11) hindab tegevusi põhimõttel meeldib-ei meeldi, oskan-ei oska, tahan-pean;</p> <p>12) teab pereliikmete ameteid; osaleb jõukohastes kodutöodes;</p> <p>13) osaleb ürituste ettevalmistamisel, esineb pidudel; valib vaba aja tegevuse etteantud valikute alusel ja tegeleb sellega suunatult;</p> <p>14) kasutab suunatult erinevaid digivahendeid praktilises tegevuses;</p> <p>15) käitub meeldetuletamisel viisakalt tuttavates situatsioonides;</p> <p>16) järgib õppekäikudel liikudes suunatult ohutusreegleid; tunneb õpitud liiklusreegleid ja märke;</p> <p>17) hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub vajaduse korral abi; hindab tegevusi põhimõttel õige-vale, tohib-ei tohi;</p> <p>18) eristab elus- ja eluta loodust, teab nende tähtsust inimesele; rühmitab elus- ja eluta looduse õpitud objekte/esindajaid oluliste tunnuste järgi, teab nende elupaiku;</p>
--	---

<p>22) hindab tegevusi põhimõttel ÕIGE – VALE, TOHIB – EI TOHI, MEELDIB – EI MEELDI, TAHAN – PEAN.</p>	<p>19) tunneb lihtsamaid loodushoiu põhimõtteid (vee- ja elektri kokkuhoid, prügi vähendamine ja sorteerimine, taaskasutus); 20) teab asulaid kodukoha ümbruses, tunneb ära Eesti kaardi ja kasutab suunatult digitaalset kaarti; tunneb ära riigi sümboolika, täidab suunatult sellega seostuvaid käitumisreegleid; 21) nimetab abiga aastaegu õiges järjestuses; teab seoses aastaegadega loodusnähtuste olulisi tunnuseid; 22) tunneb nädalapäevade järgnevust ja nimetusi, seostab nädalapäevi oma igapäevaste toimingutega; jälgib ja järgib visuaalset päevakava.</p>
<p>6.1.6. Elu- ja toimetulekuõppe rõhuasetused III arengutasemel 6.1.6.1. Rõhuasetus on MINA-MEIE teadvustamisel suhetes kodukoha ja oma tegevusega. 6.1.6.2. Õpetuse põhitaotluseks on võimalikult iseseisev toimetulek igapäevases elus, kujundatakse lihtsa töö oskusi. Õpilane kommenteerib oma tegevust suunatult verbaalselt / alternatiivsete vahenditega. 6.1.6.3. Õppetöös rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi, kasutatakse valdavalt praktilisi tegevusi. Õppetöö toimub võimalikult sageli praktilistes elulistes situatsioonides väljaspool klassiruumi/koolimaja.</p> <p>6.1.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel III arengutaseme lõpuks õpilane: 1) tuleb enamasti toime igapäevatoimingute sooritamise, abistab teisi igapäevatoimingutes, oskab teha jõukohast tööd kodus ja koolis; 2) hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse; 3) teeb vahet omandisuhetel OMA – VÕÕRAS – MEIE-tasandil, käitub vastavalt;</p>	<p>5.1.6. Rõhuasetused III arengutasemel III arengutasemel on õpetuse põhitaotlus õpilaste võimalikult iseseisev toimetulek igapäevaelus, jõukohaste tööskuste kujundamine. Kujundatakse suutlikkust käituda vastutustundliku kogukonna- ja ühiskonnaliikmena. Arendatakse oskust õpitud suhtlemisvahendeid kasutades teavet küsida, edastada ja kasutada. Arendatakse õpilaste iseseisvust ning vastutustunnet oma asjade ja tegude suhtes ning võimet kontrollida oma põhiemotsioone. Arendatakse võimet teha parimaid valikuid kaaslasena/õpilasena ja ühiskonna liikmena üldtunnustatud käitumisreegleid järgides. Kujundatakse oskust orienteeruda avalikus ruumis. Õpetatakse loodushoiu ja säästva eluviisi põhitõdesid ning loodust hoidvaid käitumisviise. Õpetatakse iseseisvalt kalendrit kasutama, ajaliselt enda tegevusi ja olulisi sündmusi planeerima.</p> <p>5.1.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel Õpilane: 1) teab, oskab leida ja kasutada vajaliku infot isiklikest dokumentidest, kasutab igapäevaelus vajaminevaid isiklike dokumente; 2) teab oma pere olulisi perekondlikke sündmusi ja sõprade sünnipäevi; 3) orienteerub tuttavas avalikus ruumis; 4) teab oma rahvust ja kodakondsust, oma põhiõigusi ja kohustusi;</p>

<p>4) oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuse eesmärgile;</p> <p>5) kontrollib oma põhiemotsioone;</p> <p>6) teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet, nende ja lähedaste ametit;</p> <p>7) teab oma pere olulisi perekondlikke sündmusi ja sõprade sünnipäevi;</p> <p>8) planeerib suunamisel tulevast elukohta;</p> <p>9) omab algteadmisi inimese organismist;</p> <p>10) teab inimese elukaart;</p> <p>11) täidab hügieeninõudeid;</p> <p>12) hoolitseb enda välimuse ja puhtuse eest;</p> <p>13) oskab teha valikuid õpitud tervislike ja kahjulike tegevuste vahel;</p> <p>14) nimetab õpitu ulatuses elus ja eluta looduse esindajate olulisemaid tunnuseid;</p> <p>15) tunneb loodushoiu põhitõdesid;</p> <p>16) teab elus ja eluta looduse esindajate kasulikkust inimesele;</p> <p>17) nimetab kuude nimetusi, kuupäeva, aastat, orienteerub kalendris;</p> <p>18) nimetab hetke ilma olulisemaid tunnuseid, oskab lugeda ilmateadet ja vastavalt sellele riietuda;</p> <p>19) teab oluliste loodusnähtuste praktilist tähtsust inimesele;</p> <p>20) liikleb võimalikult iseseisvalt koduasulas;</p> <p>21) teab Eesti suuremaid linnu, saari, veekogusid, õpitud välisriike;</p> <p>22) tunneb riigi sümboolikat;</p> <p>23) näitab kaardilt leppemärkide järgi veekogusid, kõrgustikke, saari;</p> <p>24) sisustab oma aega meelepärase tegevusega;</p> <p>25) osaleb füüsilist aktiivsust vajavates tegevustes;</p> <p>26) oskab käsitseda raadiot, telerit, arvutit;</p> <p>27) oskab teha ettevalmistusi oma tähtpäeva tähistamiseks;</p> <p>28) kasutab enamlevinud suhtlussituatsioonides viisakusväljendeid;</p> <p>29) märkab endale ja teistele suunatud ohtlikku käitumist; reageerib sellele, kutsub abi;</p>	<p>5) kontrollib enamasti oma põhiemotsioone;</p> <p>6) teab inimese elukaart, on teadlik kehalistest muutustest lapse- ja nooruki-, täiskasvanu- ja vanurieas;</p> <p>7) teeb endale toidu valimisel tervislikke valikuid, valib endale meelepärase/sobiva kehalise tegevuse, on teadlik ja annab vajaduse korral teada enda tervislikust seisundist;</p> <p>8) hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse;</p> <p>9) teeb vahet omandisuhetel oma-võõras-meie, käitub vastavalt;</p> <p>10) oskab tuttava tööriistaga tegutseda vastavalt selle otstarbele ja tegevuse eesmärgile;</p> <p>11) tuleb toime enese teenindamisega, märkab ja abistab teisi igapäevatoimingutes;</p> <p>12) hindab tegevusi põhimõttel õige-vale, meeldib-ei meeldi, tahan-teen, peab-teen, tahan-ei tohi-ei tee;</p> <p>13) teeb jõukohast tööd kodus ja koolis; osaleb suunamisel kogukonna üritustel; osaleb oma tuleviku planeerimisel ja teeb suunamisel valikuid jätkuõppeks, valides etteantud valikute vahel;</p> <p>14) oskab teha ettevalmistusi tähtpäevade tähistamiseks; tunneb enamlevinud tähtpäevade kombeid ja sümboleid;</p> <p>15) oskab käsitseda õpitud multimeedia- ja digivahendeid;</p> <p>16) kasutab suhtluses viisakusväljendeid, täidab igapäevaseid viisakusreegleid;</p> <p>17) oskab õppekäikudel liigelda vastavalt liiklusreeglitele ja -märkidele, loeb ja mõistab hoiatus- ja teabemärke;</p> <p>18) märkab endale ja teistele ohtlikke olukordi ja reageerib neile, kutsub abi, keeldub teda kahjustavatest tegevustest;</p> <p>19) nimetab õpitu ulatuses elus- ja eluta looduse esindajate olulisemaid tunnuseid, teab elus- ja eluta looduse esindajate kasulikkust inimesele;</p> <p>20) tunneb loodushoiu ja säästva eluviisi põhitõdesid, järgib neid;</p> <p>21) teab ja näitab kaardilt Eesti suuremaid linnu, saari, veekogusid ning õpitud välisriike;</p>
---	--

<p>30) oskab öelda EI; 31) loeb ja mõistab hoiatus- ja teabemärke; 32) hindab tegevusi põhimõttel ÕIGE – VALE, MEELDIB – EI MEELDI, TAHAN – TEEN, PEAB – TEEN, TAHAN – EI TOHI – EI TEE.</p>	<p>22) kasutab õpitu piires digitaalset kaarti, tunneb riigi sümboleid, täidab nendega seotud käitumisreegleid; 23) nimetab ja järjestab kuude nimetusi ja seostab neid aastaegadega, nimetab kuupäeva, aastat, orienteerub kalendris, koostab, jälgib ja järgib enda päevakava.</p>
<p>6.2. EESTI KEEL / VENE KEEL (KOOLI ÕPPEKEEL)</p>	<p>5.2. Eesti keel / vene keel (kooli õppekeel)</p>
<p>6.2.1. Õppetegevus 6.2.1.1. Eesti keel / vene keel on emakeelena toimetulekuõppes sotsiaalsete oskuste, tajude arendamise, tunnetustegevuse, suhtlemise, tegevuste kavandamise ning oma ja teiste tegevuste reguleerimise vahend. Eesti/vene keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel. Kõnearenduses arvestatakse õpilase vaimse/psüühilise arengu taset ja kõnesoovi, võimalikku nägemis- ja kuulmisanalüsaatorite kahjustust, artikulatsiooniparaadi liikuvust. Vajaduse korral võetakse kasutusele verbaalset kõnet toetavad ja/või asendavad kommunikatsioonivahendid (tavaliselt lihtsustatud viiped või piktogrammide).</p> <p>6.2.1.2. Eesti/vene keele õpetamise kaudu arendatakse õpilase kõnetegevust sensomotoorsel, keelelisel ja pragmaatilisel tasandil. Suhtlemise õpetamisel on kõige olulisemaks pragmaatiline tasand (st enda väljendamine keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega) ning partneri mõistmine.</p> <p>6.2.1.3. Arendatakse suutlikkust oma teadmiste ja omandatud suhtlemisvahendite vastavalt teavet küsida, edastada ja kasutada; mõista suhtlemispositsioonide erisust/sarnasust; kuulata ja mõista kohandatud teksti, lugeda ja mõista silte ja teabelauseid ning kohandatud lühitekste sõltuvalt kõne arengu tasemest; mõista ja kasutada graafilist teavet (pilte, skeeme), sh instruksioone, seostada verbaalset ja graafilist teavet.</p> <p>6.2.1.4. Eesti/vene keele õpetamine on lahutamatu seotud õpilase praktilise tegevusega, toimub kõikides tundides ning klassivälistes tegevustes.</p>	<p>5.2.1. Õppetegevus 5.2.1.1. Eesti keel / vene keel on emakeelena toimetulekuõppes sotsiaalsete oskuste ja tajude arendamise, tunnetustegevuse, suhtlemise, tegevuste kavandamise ning oma ja teiste tegevuste reguleerimise vahend. Keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel. Kõnearenduses arvestatakse õpilase üldist arengutaset ja kõnesoovi, võimalikku nägemis- ja kuulmiskahjustust, artikulatsiooniparaadi liikuvust. Vajaduse korral võetakse kasutusele verbaalset kõnet toetavad ja/või asendavad kommunikatsioonivahendid.</p> <p>5.2.1.2. Keele õpetamise kaudu arendatakse õpilase kõnetegevust sensomotoorsel, keelelisel ja pragmaatilisel tasandil. Suhtlemise õpetamisel on kõige olulisem enda väljendamine nii keeleliste kui ka mittekeeleliste vahenditega ning partneri mõistmine.</p> <p>5.2.1.3. Arendatakse suutlikkust oma teadmiste ja omandatud suhtlemisvahendite vastavalt teavet küsida, edastada ja kasutada; mõista suhtlussituatsioone; kuulata ja mõista kohandatud teksti, lugeda ja mõista silte ja teabelauseid ning kohandatud lühitekste sõltuvalt kõne arengu tasemest; mõista ja kasutada graafilist teavet (pilte, skeeme) ja instruksioone, seostada verbaalset ja graafilist teavet.</p> <p>5.2.1.4. Keele õpetamine on seotud õpilase praktilise tegevusega, toimub kõikides tundides ning klassivälistes tegevustes. Kõne sisu toetub esialgu tajutavale situatsioonile, hiljem ka tajukujutlustele, sh piltidele. Verbaliseeritakse praktilises tegevuses tekkivaid olukordi, kommenteeritakse/kirjeldatakse oma või teiste tegevust.</p> <p>5.2.1.5. Kõne arengu tingimuseks on õpilaste suhtlema ärgitamine praktilise tegevuse käigus. Motiveeritakse mitteverbaalseid ja verbaalseid</p>

<p>6.2.1.5. Kõne arengu tingimuseks on õpilaste suhtlema ärgitamine praktilise tegevuse käigus. Motiveeritakse ja hinnatakse positiivselt kõiki situatiivseid suhtlemisakte (mitteverbaalseid ja verbaalseid). Suhtlemine täiskasvanuga on esialgu peamiselt emotsionaalne, millele õpitegevuse käigus lisanduvad esemelise ja tegevusliku kommunikatsiooni aspektid. Pedagoogi ülesanne suhtlemisprotsessis on esitada õpilasele jõukohased kommunikatsioonivahendid (kommentaariid, küsimused, korraldused, parafrasid jm). Õpilaste omavahelise suhtlemise tingimuseks on koostegevuse korraldamine.</p> <p>6.2.1.6. Suhtlemisvahendite kasutamine tunnetusfunktsioonis sõltub õpilaste taju arengust, kujutistest ja kujutlustest mälus, tajutavate seoste ja suhete (koht, aeg, kuuluvus jm) mõistmisest praktilises tegevuses. Tunnetusfunktsiooni arendamisel arvestatakse järgmisi etappe: olemasoleva kogemuse fikseerimine, tuttavate objektide ja tegevuse tajumise sõnastamine, kujutiste ja kujutluste aktiveerimine (ammutamine mälust), varem tundmatute objektide ja tegevuste analüüsi sõnastamine omandatud suhtlemisvahendite piires. Oluline on suunata õpilasi õigesti mõistma ja kasutama objektide nimetusi, eristama neid tegevust/seisundit ja tunnuseid väljendavatest vahenditest.</p> <p>6.2.1.7. Kuulamisoskusest oleneb kõne mõistmine, adekvaatne osalemine dialoogis ja ühistevuses, sh õpitegevuses.</p> <p>6.2.1.8. Kuulmistähelepanu arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide ja mürade kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste semantiseerimiseks kasutatakse häälsüste ja sõnade järelkordamist, esemetele või piltidele osutamist, sisuliste või keeleliste vigade leidmist.</p> <p>6.2.1.9. Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lühiteksti.</p> <p>6.2.1.10. Kuulmistähelepanu piisav areng on kõnemõistmise eelduseks. Arendatakse ja harjutatakse mitteverbaalsete helide ja</p>	<p>situatiivseid suhtlemisakte. Suhtlemine täiskasvanuga toimub esialgu oma soovide väljendamise tasandil ning hiljem täiskasvanu suunatud/juhendatud suhtlussituatsioonides ning tegevustes, mille käigus omandatakse uusi teadmisi. Õpetaja ülesandeks on toetada verbaliseerimist, andes ette suhtlemisvahendid ja mallid, mida hakatakse järk-järgult iseseisvamalt kasutama. Õpilaste omavahelist suhtlemist soodustatakse, korraldades erinevaid koostegevusi.</p> <p>5.2.1.6. Suhtlemisvahendite kasutamine õpetamisel teadmiste omandamiseks arvestatakse järgmisi etappe: olemasoleva kogemuse fikseerimine, tuttavate objektide ning tegevuse tajumise sõnastamine, kujutiste ja kujutluste aktiveerimine mälu pildile toetudes, varem tundmatute objektide ja tegevuste analüüsi sõnastamine omandatud suhtlemisvahendite piires. Oluline on suunata õpilasi mõistma ja õigesti kasutama objektide nimetusi, eristama neid tegevust, seisundit ja tunnuseid väljendavatest vahenditest.</p> <p>5.2.1.7. Kuulmistähelepanu piisav areng on kõne mõistmise eelduseks. Selle arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste tähenduste mõistmiseks kasutatakse häälsüste ja sõnade järele kordamist, esemetele või piltidele osutamist, sisuliste või keeleliste vigade leidmist. Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lühiteksti.</p> <p>5.2.1.8. Kõneloome arendamisel on peamine eesmärk laiendada õpilaste baassõnavara ja kujundada baaslausungite moodustamise ja kasutamise oskust, et jõuda dialoogi sisaldavate lühitekstide loomiseni. Kõne hääldusliku külje arendamisest olulisem on õpetada oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemist.</p> <p>5.2.1.9. Kõnetute õpilaste puhul on kasutusel kõnet asendavad alternatiivsed suhtlusvahendid.</p> <p>5.2.1.10. Grammatikaõpetuses õpetatakse lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide praktilist mõistmist ja kasutamist.</p> <p>5.2.1.11. Ladusa lugemiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Lugemisoskus tähendab eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist,</p>
---	---

<p>mürade kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulamise ajal peaks õpilane loobuma enesestimulatsioonist (koogutamine, plaksutamine).</p> <p>6.2.1.11. Kõneloome peamine eesmärk on arendada õpilase baassõnavara ja baaslausungite genereerimise/kasutamise oskust, et jõuda dialoogi sugemetega lühitekstide loomiseni. Olulisem kui töö kõne hääldusliku küljega, on õpetada oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemist.</p> <p>6.2.1.12. Grammatikaõpetust traditsioonilises tähenduses ei toimu. Eesmärgiks seatakse lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide praktiline mõistmine ja kasutamine.</p> <p>6.2.1.13. Kõnetute õpilaste puhul on kasutusel kõnet asendavad alternatiivsed suhtlusvahendid (viiped, piktogrammids vms).</p> <p>6.2.1.14. Mõõduka intellektipuudega õpilase kõne sisu toetub esilagu tajutavale situatsioonile, hiljem ka tajukujutlustele, sh piltidele. Verbaliseeritakse praktilises tegevuses tekkivaid olukordi, kommenteeritakse/kirjeldatakse oma või teiste tegevust.</p> <p>6.2.1.15. Samal ajal väljendusoskuse kujundamisega tuleb vajaduse korral vabaneda kaja- ja/või psühhootilisest kõnest.</p> <p>6.2.1.16. Ladusa lugemiseni õpilased I arengutaseme lõpuks üldjuhul ei jõua. Õpilaste lugemisoskus tähendab eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada teavet ümbritsevast maailmast. Harjutatakse veerimise ja lühemate sõnade kaupa lugemise oskust.</p> <p>6.2.1.17. Iseseisva kirjutamiseni jõuavad vähesed toimetulekukooli õpilased. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade (nimi, aadress jne) kirjutamise oskust. Õpilaste kiri jääb valdavalt primitiivseks ja vigaderohkeks.</p>	<p>mis võimaldab saada teavet ümbritsevast maailmast. Harjutatakse oskust lugeda tähtede, sõnade ja lühemate lausete kaupa.</p> <p>5.2.1.12. Iseseisva kirjutamiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade ja lühikeste lausete kirjutamise – häälimise, õigekirja ja ära kirja, oskust.</p>
<p>6.2.2. Eesti/vene keele õppe rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>6.2.2.1. Selgitatakse välja õpilase kõnemõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused, lõimitakse kõne</p>	<p>5.2.2. Rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>I arengutaseme õppes selgitatakse välja õpilase kõnemõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused, lõimitakse kõne mitteverbaalse suhtlemisega, kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida</p>

mitteverbaalse suhtlemisega, kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida ja koos tegutseda.

6.2.2.2. Õpetatakse lühikorraldusi kuulama ja reageerima esitatud korraldustele situatsioonist lähtuvalt koos osutamise/ettenäitamisega, reguleerima oma kõnet ja hääliitsusi grupis koostöötamise eesmärgil. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine ja kontakti kestuse pikendamine.

6.2.2.3. Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu, kusjuures elementaarseks kõneks ja vokaliseerimiseks on vajalikud kaasnevad passiivsed ja aktiivsed liigutused. Tähelepanu pööratakse kuulmistähelepanu arendamisele. Lihtsate ja õpilaste jaoks arusaadavate (nende sensomotoorsetele kogemustele toetuvate) õppejuttude kaudu õpetatakse sõnu ja häälikuid eristama: häälikute järelkordamine, reageerimine eri helidele ja mürale, kõnehäälikute äratundmine.

6.2.2.4. Vajaduse korral täpsustatakse hääldust, kujundatakse oskust kõne baasiks olevate häälikukomplekside (häälik, häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järelkordamiseks. Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimaluse korral baaslausungite moodustamist.

6.2.2.5. Õpitegevust ja käitumisakte motiveeritakse võimalikult meeldiva õpikeskkonna loomisega. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang.

6.2.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

I arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) eristab mittekõnelisi helisid ja mürasid;
- 2) reageerib lühikorraldustele, oma nimele, teab klassikaaslaste nimesid;
- 3) tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud märke, sümboleid, sõnu;

ja koos tegutseda. Vajaduse korral võetakse kasutusele alternatiivsed suhtlusvahendid. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega oma põhivajadusi ja soove arusaadavalt väljendama.

Õpetatakse lühikorraldusi kuulama ning esitatud korraldustele situatsioonist lähtuvalt koos osutamise/ettenäitamisega reageerima, oma kõnet ja hääliitsusi grupis koostöötamise eesmärgil reguleerima. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine ja kontakti kestuse pikendamine. Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu, kusjuures elementaarseks kõneks ja vokaliseerimiseks on vajalikud kaasnevad passiivsed ja aktiivsed liigutused. Lihtsate ja õpilaste jaoks arusaadavate (nende sensomotoorsetele kogemustele toetuvate) õppejuttude ning erinevate õppeülesannete kaudu arendatakse kuulmistähelepanu: õpetatakse reageerimist erinevatele helidele ja mürale, kõnehäälikute äratundmist ja eristamist, sõnade eristamist.

Vajaduse korral täpsustatakse hääldust, kujundatakse oskust kõne baasiks olevaid häälikuid ja häälikukomplekse (häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järele korrata. Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimaluse korral baaslausungite moodustamist. Alustatakse lugemise ja kirjutamise eeluskuste kujundamisega. Õpetatakse pildi ja terviksõna lugemise oskust. Tehakse lihtsamaid kirja eelharjutusi.

5.2.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid;
- 2) reageerib oma nimele ja tuttavatele lühikorraldustele;
- 3) orienteerub lähiümbruses sõnade/viibete/alternatiivsete suhtlusvahendite toel;
- 4) tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud sümboleid, viipeid ja sõnu, oskab neid suunamisel kasutada;

<p>4) osutab nimetamisel kehaosadele, lapse tegevustes kasutatavatele esemetele, tuttavatele inimestele;</p> <p>5) mõistab objektide vahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid;</p> <p>6) orienteerub lähiümbruses sõnade/viibete/piktogrammide toel;</p> <p>7) annab märku oma vajadustest või soovidest;</p> <p>8) suhtlussituatsioonides tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab verbaalselt või alternatiivsel viisil;</p> <p>9) nimetab lähiümbruse esemeid, temale tähtsaid isikuid ja tegevusi verbaalselt või õpitud alternatiivsel viisil;</p> <p>10) nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid või isikuid;</p> <p>11) vastab arusaadavatele küsimustele 1–2 sõna / alternatiivse suhtlusvahendi abil;</p> <p>12) väljendab eitust ja jaatust;</p> <p>13) osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes verbaalselt või alternatiivsel viisil;</p> <p>14) kasutab koos- või järelkõnes 2–3-sõnalist baaslauset;</p> <p>15) teab igapäevaselt kasutatavate õpitud märkide (piktogrammid, muud sümbolid) tähendust;</p> <p>16) tunneb sõnakuju järgi oma nime, teisi õpitud sõnu.</p>	<p>5) osutab nimetamisel oma kehaosadele, tegevustes kasutatavatele esemetele ja tuttavatele inimestele;</p> <p>6) mõistab objektidevahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid;</p> <p>7) mõistab seost objekt-pilt-sõna;</p> <p>8) kuulab kohaldatud lühiteksti, jälgib dramatiseeringut;</p> <p>9) annab märku oma soovidest ja vajadustest õpitud viisil;</p> <p>10) väljendab eitust ja jaatust;</p> <p>11) vastab arusaadavatele küsimustele 1–2 sõna või alternatiivse suhtlusvahendi abil;</p> <p>12) nimetab lähiümbruse esemeid, temale olulisi isikuid ja tegevusi verbaalselt või õpitud alternatiivsel viisil;</p> <p>13) tunneb ära ja nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid ja isikuid;</p> <p>14) nimetab üksikuid tuttavaid üldnimetusi verbaalselt või alternatiivse suhtlusvahendi abil;</p> <p>15) kasutab koos- või järelkõnes 2–3-sõnalist baaslauset;</p> <p>16) osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes verbaalselt või alternatiivsel viisil;</p> <p>17) meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab verbaalselt või alternatiivsel viisil;</p> <p>18) tutvustab ennast, öeldes oma nime või kasutades alternatiivset suhtlusvahendit, oskab öelda oma eesnime;</p> <p>19) tunneb sõnakuju järgi oma nime;</p> <p>20) loeb üksikuid õpitud sõnu täissõna meetodil;</p> <p>21) teeb näidise järgi lihtsamaid kirja eelharjutusi;</p> <p>22) eristab õpitud tähti teistest sümbolitest;</p> <p>23) kasutab koostegevuses talle igapäevaselt olulisi digivahendeid.</p>
<p>6.2.4. Eesti/vene keele õppe rõhuasetused II arengutasemel</p> <p>6.2.4.1. Jätkub kõnearenduslik töö. Tõuseb õpilaste suutlikkus mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid, kujuneb võime elementaarselt kommenteerida oma tegevust verbaalselt /</p>	<p>5.2.4. Rõhuasetused II arengutasemel</p> <p>II arengutasemel arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi. Jätkub kõnearendustöö. Tõuseb õpilaste suutlikkus mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid, kujuneb võime</p>

alternatiivsete vahenditega. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi.

6.2.4.2. Õpitakse vastama 3–4 küsimusele tajutud sündmuse või pildi põhjal. Laiendatakse baassõnavara, sõnavara omandamine toetub suunatud tajule ja praktilisele tegevusele.

6.2.4.3. Sõnavaratöös kasutatakse rühmitamise ja sobitamise ülesandeid, varieeritakse objekte, objektide arvu, muudetakse rühmitamisalust. Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Olulised on ülesanded, milles harjutatakse kujutluste aktiveerimist verbaalse/alternatiivse teabe alusel ja kujutluste verbaliseerimist suunatult (pildi abil, kogemuste alusel).

6.2.4.4. Terviksõnameetodil loetavate sõnade/märkide arv suureneb. Tehakse algust ära kirja ja võimaluse korral veerimisega. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega oma põhivajadusi ja soove arusaadavalt väljendama.

6.2.4.5. Õpiülesandeid täidetakse praktiliselt või materialiseeritult. Vaimset tegevust aktiveeritakse liigutuste abil.

6.2.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel II arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) mõistab õpitud märkide, sümbolite, sõnade, lausete tähendust;
- 2) täidab lühikorraldusi;
- 3) mõistab tuttavate objektide ja sündmuste tüüpilisi ja juhuslikke tunnuseid, neid väljendavaid keelendeid;
- 4) mõistab seoseid OBJEKT – PILT – KEELEÜKSUS;
- 5) leiab eseme asukoha selle kirjelduse järgi;
- 6) mõistab kohaldatud lühiteksti sisu;
- 7) väljendab oma soove, palub vajaduse korral abi;
- 8) kasutab viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides;
- 9) ütleb oma nime, vanuse, aadressi ja teisi olulisi andmeid verbaalselt või alternatiivsel viisil;

elementaarselt kommenteerida oma tegevust verbaalselt või alternatiivsete vahenditega.

Õpetatakse küsimustele vastama tajutud sündmuse või pildi põhjal.

Laiendatakse baassõnavara, sõnavara omandamine toetub suunatud tajule ja praktilisele tegevusele.

Sõnavaratöös kasutatakse rühmitamise ja sobitamise ülesandeid, varieeritakse objekte, objektide arvu, muudetakse rühmitamisalust.

Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Olulisel kohal on ülesanded, milles harjutatakse kujutluste aktiveerimist verbaalse/alternatiivse teabe alusel ja kujutluste verbaliseerimist suunatult (pildi abil, kogemuste alusel).

Terviksõnameetodil loetavate sõnade arvu suurendatakse. Õpetatakse tundma ja kirjutama tähti, häälima ja kirjutama lühikesi sõnu, lugema (veerima) lühikesi sõnu ja lauseid.

5.2.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel Õpilane:

- 1) kuulab ja jälgib igapäevast kõnet;
- 2) täidab üheosalisi korraldusi;
- 3) mõistab õpitud märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid igapäevases suhtluses;
- 4) mõistab seoseid objekt-pilt-keeleüksus;
- 5) leiab eseme asukoha kirjelduse järgi;
- 6) mõistab kohaldatud lühiteksti sisu;
- 7) väljendab oma soove ja palub vajaduse korral abi;
- 8) osaleb situatiivses dialoogis;
- 9) nimetab reaalseid või pildil kujutatud tuttavaid objekte, nende tajutavaid tunnuseid õpitud viisil;
- 10) oskab nimetada õpitud üldnimetusi;

<p>10) nimetab tuttavaid reaalseid või pildil kujutatud objekte, nende tajutavaid tunnuseid, vajaduse korral kasutab viipeid;</p> <p>11) osaleb situatiivses dialoogis;</p> <p>12) kordab lühikesi rütmisalme, luuletusi;</p> <p>13) kommenteerib kaaslase ja oma tegevust selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda verbaalselt 1–2 sõnaga või alternatiivsete vahenditega;</p> <p>14) esitab küsimusi kaaslase tegevuse kohta;</p> <p>15) sõnastab pildil kujutatud tegevusi 3–4 lihtlausega, toetudes skeemile ja/või küsimustele;</p> <p>16) taastab abiga kohaldatud lühiteksti sisu;</p> <p>17) tunneb tähti ja kirjutab lühikesi sõnu;</p> <p>18) kirjutab oma nime;</p> <p>19) häälib ja loeb veerides lihtsa häälikulise struktuuriga 1–2-silbilisi sõnu ja lühilauseid.</p>	<p>11) kommenteerib kaaslase ja oma tegevusi selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda verbaalselt 1–2 sõnaga või alternatiivseid vahendeid kasutades;</p> <p>12) esitab küsimusi kaaslase tegevuse kohta;</p> <p>13) mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes lihtlauseid;</p> <p>14) annab kuulnud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil verbaalselt või alternatiivsel viisil;</p> <p>15) kordab lühikesi rütmisalme ja luuletusi;</p> <p>16) kasutab õpitud viisil enamlevinud viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides;</p> <p>17) ütleb õpitud viisil oma nime, vanuse, aadressi ja teisi olulisi andmeid;</p> <p>18) kuuleb ja eristab häälikut häälikute reas ja sõnas;</p> <p>19) häälib õpetaja abiga lihtsa silbistruktuuriga sõnu;</p> <p>20) loeb veerides lihtsa häälikustruktuuriga 1–2-silbilisi sõnu ja lühilauseid;</p> <p>21) loeb sümbolite abil päevakava, tegevuste järjekorda;</p> <p>22) tunneb joonistähti;</p> <p>23) kirjutab tähti ja lühikesi õpitud sõnu, sh oma nime;</p> <p>24) teeb tähthaaval ära kirja;</p> <p>25) oskab õppetegevustes suunamisel kasutada tuttavaid digivahendeid ja tuleb juhendamisel toime ohutu internetikasutusega.</p>
<p>6.2.6. Eesti/vene keele õppe rõhuasetused III arengutasemel</p> <p>6.2.6.1. I ja II arengutasemel oli juhtivaks psüühiliseks protsessiks taju, kolmandal tasemel kasvab mälu osakaal. See võimaldab hakata kõnelema ka mälukujutlustele toetudes. Kujuneb osaliselt kaemuslik-kujundiline mõtlemine.</p> <p>6.2.6.2. Kujuneb oskus eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada.</p> <p>6.2.6.3. Suudetakse lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus säilitada ja seda arvestada õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel. Tagasihoidlikul määral areneb võime kõnega oma tegevust planeerida ja reguleerida.</p>	<p>5.2.6. Rõhuasetused III arengutasemel</p> <p>III arengutasemel arendatakse oskust tulla toime igapäevastes suhtlussituatsioonides, püsida dialoogis. Täiendatakse eneseväljendusoskusi, kujundatakse suhtlemisoskust, arendatakse oskust iseseisvalt informatsiooni hankida ja kasutada ning teateid edastada. Toetatakse õpilase suutlikkust kõnelemisel mälukujutlustele tugineda. Kujundatakse oskust eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada.</p> <p>Kujuneb suutlikkus lühikest ja arusaadavat juhendit mälus säilitada ja seda õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel arvestada. Arendatakse oskust kõne abil oma tegevust planeerida ja reguleerida.</p>

6.2.6.4. Omandatakse elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi.

6.2.6.5. Õpilastest kujunevad võimalikult iseseisvad noored inimesed. Suurt tähelepanu pööratakse suhtlemisoskuse kujundamisele, oskusele hankida ja järgida iseseisvalt informatsiooni, edastada teateid. Praktilisel viisil käsitletakse mõningaid grammatikateemasid.

6.2.6.6. Õppetöös rakendatakse üldõpetuslikku tööviisi, kasutades valdavalt praktilisi tegevusi. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana, osaliselt muutuvates tingimustes. Antakse võimalus valikuteks. Õppeprotsessis kasutatakse aktiivselt IKT vahendeid.

6.2.6.7. Õpilaste erinevate võimete tõttu varieeritakse õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuste omandamisele kuluvat aega.

6.2.6.8. Õpetamine võib muutuda ainekeskseks.

6.2.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

III arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) eristab erinevaid häälikuid, nende järjekorda lihtsates sõnades;
- 2) mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi;
- 3) mõistab igapäevakõnet;
- 4) seostab tuttavat verbaalset ja mitteverbaalset infot;
- 5) tunneb kirjelduse järgi ära tuttavat objektid, sündmused;
- 6) mõistab seoseid OBJEKT – PILT – SKEEM – KEELEÜKSUS;
- 7) määrab objekti asukoha teiste objektide suhtes;
- 8) mõistab igapäevaseid põhjus-tagajärg-suhteid;
- 9) mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud lühiteksti;
- 10) mõistab mõnda enamlevinud võõrsõna;
- 11) kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides;
- 12) valdab elulistes olukordades vajalikku põhisoskust;
- 13) kasutab õpitud üldnimetusi;
- 14) kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi;
- 15) alustab ja jätkab dialoogi vähemalt ühe initsiatiivse repliigiga;
- 16) teab peast õpitud luuletusi;

Õpilane omandab elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi.

Grammatikateemasid õpetatakse praktilisel viisil.

5.2.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) mõistab igapäevakõnet;
- 2) mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi;
- 3) tunneb kirjelduse järgi ära tuttavat objektid, sündmused;
- 4) mõistab igapäevaelu suhtlussituatsioonides kasutusel olevate märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid;
- 5) mõistab seoseid objekt-pilt-skeem-keeleüksus;
- 6) kirjeldab objekti asukohta teiste objektide suhtes;
- 7) mõistab igapäevaseid põhjus-tagajärg seoseid;
- 8) mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud teksti;
- 9) kasutab elulistes olukordades vajalikku põhisoskust;
- 10) alustab dialoogi ja suudab selles lühiajaliselt püsida;
- 11) kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi õpitud viisil;
- 12) kasutab õpitud üldnimetusi;
- 13) kommenteerib oma tegevuse tulemust õpitud viisil;
- 14) mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes laiendatud lihtlauset;
- 15) jätab meelde ja edastab lühiteate;

<p>17) räägib oma tegevusest praegu, enne, varsti; 18)kommenteerib oma tegevuse tulemust; 19)mõistab, koostab ja kasutab laiendatud lihtlauset; 20) jätab meelde ja edastab lühiteate; 21) annab verbaalselt edasi lühijutu sisu; 22) tunneb osa kirjatähtedest ja kirjutab neid; 23)kirjutab andmeid enda kohta; 24) sooritab ära kirja; 25) leiab abiga vajalikku infot jõukohaseks kohandatud retseptist, telekavast jms.</p>	<p>16) annab verbaalselt või alternatiivsel viisil edasi lühijutu sisu; 17) teab peast õpitud luuletusi; 18) kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides õpitud viisil; 19) oskab nimetada ja kirjutada olulisi andmeid enda kohta õpitud viisil; 20) eristab erinevaid häälikuid ja nende järjekorda lihtsa silbistruktuuriga sõnades; 21) häälib iseseisvalt lihtsa silbistruktuuriga sõnu; 22) kasutab sümboleid ja sõnakaarte päevakava koostamiseks; 23) loeb erineva pikkusega lihtsa silbistruktuuriga sõnu ja lühilauseid; 24) leiab abiga vajalikku infot jõukohaseks kohandatud retseptist, telekavast jms; 25) tunneb kirjatähti, kirjutab kirjatähti, sõnu ja lühilauseid; 26) sooritab ära kirja lühikese lause või fraasi kaupa; 27) oskab kirjutada oma allkirja; 28) kasutab võimalikult ohutult tuttavaid digivahendeid, internetiotsingut ja sotsiaalmeediat; 29) oskab lugeda ja saata lihtsamaid e-kirju.</p>
<p>6.3. MATEMAATIKA</p>	<p>5.3. Matemaatika</p>
<p>6.3.1. Õppetegevus 6.3.1.1. Matemaatika õpetamine toimub integreeritult teiste õppeainete ja tegevustega. Matemaatikaalased teadmised ja oskused on olmes ja töös toimetuleku eeldused, õpetamine seostatakse igapäevase eluga. 6.3.1.2. Taotletakse matemaatikapädevuse kujunemist: suutlikkus praktilise tegevuse protsessis tajudele toetudes orienteeruda hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes, kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritada elementaarseid matemaatilisi tehteid (praktiliselt, materialiseeritult); mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid, rühmitada objekte tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes;</p>	<p>5.3.1. Õppetegevus 5.3.1.1. Matemaatikaalaseid teadmised ja oskused on ümbritsevas keskkonnas toimetuleku eelduseks. Õpetamine seostatakse igapäevaeluga. Õpetamisel kasutatakse mängulisi ja elulisi situatioone. 5.3.1.2. Matemaatikas luuakse esmane mõistete ja tegevuste baas, mis aitab õpilasel orienteeruda teda vahetult ümbritsevas esemete ja nähtuste maailmas. Luuakse eeldused märgata esemetele iseloomulikke tunnuseid ning mõista esemete ja objektide omavahelisi seoseid. Igapäevaelus hakkama saamiseks on oluline praktiliste ülesannete lahendamise oskus, mida arendatakse sotsiaalse matemaatika ülesannete kaudu. 5.3.1.3. Arvumõiste kujunemisele eelneb töö arvuelses valdkonnas. Õpetamist alustatakse oma keha tunnetamisest, ruumitaju arendamisest, objektide rühmitamisest tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes.</p>

<p>teostada igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.</p> <p>6.3.1.3. Õpetamisel kasutatakse konkreetseid ja õpilaste kogemustega ühtivaid väljendeid. Uusi teadmisi ja oskusi õpetatakse osaoskuste kaupa, kasutatakse mängulisi ja elulisi situatsioone.</p> <p>6.3.1.4. Esemete ja nende tunnuste üldistamise ja rühmitamise aluseks on konkretiseerimine. Tähelepanu pööratakse rühmade moodustamiseks vajalikele tunnustele, hulkadega opereerides märgatakse hulga elementide muutusi, hulga muutumise põhjusi.</p> <p>6.3.1.5. Harjutamisel kasutatakse abiks mitmesuguseid arvutiprogramme.</p> <p>6.3.2. Matemaatika õppe rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>6.3.2.1. Matemaatika õpetamine toimub üldõppe põhimõttel – integreeritult teiste ainetega.</p> <p>6.3.2.2. Olulisel kohal on praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine: osahulkade ühendamine, osahulga eraldamine, hulkade võrdlemine.</p>	<p>5.3.1.4. Õpetatakse praktilistes tegevustes orienteeruma hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes. Omandatakse oskused kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritada praktiliselt/materialiseeritult lihtsaid matemaatilisi tehteid, mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboleid ja lihtsaid mudeleid.</p> <p>5.3.1.5. Õpetamisel seostatakse erinevad tegevused ajamõistetega, toetudes näitlikele vahenditele.</p> <p>5.3.1.6. Praktiliste tegevuste käigus õpetatakse mõistma raha otstarvet ning teostama igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.</p> <p>5.3.1.7. Harjutamisel kasutatakse mitmeid digivahendeid, mis tagavad tehnoloogiaalased algteadmised igapäevaeluks.</p>
<p>6.3.2. Matemaatika õppe rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>6.3.2.1. Matemaatika õpetamine toimub üldõppe põhimõttel – integreeritult teiste ainetega.</p> <p>6.3.2.2. Olulisel kohal on praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine: osahulkade ühendamine, osahulga eraldamine, hulkade võrdlemine.</p>	<p>5.3.2. Rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>I arenguastmel on olulisel kohal praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine. Põhitaotluseks on kujundada oskus tajuda ümbritsevaid esemeid ja nähtuseid ning suutlikkus märgata ja sõnastada neile omaseid tunnuseid. Praktiliste tegevuste kaudu areneb oskus vaadelda ning eristada erinevatest esemetest koosnevaid hulki.</p> <p>Õpilast suunatakse koostevuses jälgima ja matkima arvsõnade kasutamist loendamisel ja vaadeldavate esemete arvu nimetamisel. Harjutatakse kahest esemest koosnevate hulkade tajumist.</p> <p>Õpetatakse mõõtma kehatunnetuse ja erinevate igapäevaste esemete abil. Õpetatakse koostevuses praktilistes situatsioonides ära tundma raha ja selle kasutamise otstarvet.</p>

<p>6.3.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel I arengutaseme lõpuks õpilane: 1) eristab esemeid ja nende kujutisi (3–4) värvuse, suuruse, vormi järgi; 2) võrdleb esemeid värvuse, suuruse ja kuju järgi; 3) eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi; 4) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi etteantud tunnuse alusel; 5) nimetab tuttavate esemete (nende kujutiste) rühma; 6) eristab hulki põhimõttel ÜKS-PALJU; 7) mõistab suhteid <i>peal, ette – taha, peale – alla, kõrvale</i>, asetab esemeid nimetatud kohale; 8) eristab tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast; 9) teab tüüpilisi päeval ja öösel sooritatavaid tegevusi; 10) tegutseb lihtkorralduste alusel ning õpitud ruumisuhteid mõistes ja kasutades; 11) osaleb mõnes õpitud laua- või arvutimängus.</p>	<p>Õpetamisel on olulisel kohal mängulised tegevused. Koostegevuses kasutatakse digivahendeid. Õpetatakse igapäevastes olukordades oma tegevusi öö ja päeva rütmiga seostama ning suunatakse piltpäevaplaani järgima.</p> <p>5.3.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel Õpilane: 1) eristab esemeid ja nende kujutisi (3–4 elementi) värvuse, suuruse, vormi järgi; 2) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi etteantud tunnuse alusel; 3) kõrvutab esemeid paaride moodustamiseks; 4) eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi; 5) eristab hulki üks/palju; seostab hulga arvuga 1–2; 6) eristab numbreid teistest sümbolitest; 7) ühendab hulki ja eraldab osahulki; 8) osaleb mängulises tegevuses matemaatilise jutukese lahendamisel; 9) mõistab ruumisuhteid <i>all, peal, ees, taga, kõrval</i>, asetab esemeid nimetatud kohale; 10) eristab suunatult toetudes näitlikule materjalile või piltidele tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast; 11) seostab igapäevategevusi ööpäevarütmiga, järgib suunatult piltpäevaplaani; nimetab suunamisel käesolevat aastaaega; 12) oskab seostada oma sünnipäeva aastaajaga; 13) kasutab mängulises tegevuses suunatult tuttavaid digivahendeid, osaleb mõnes õpitud lauamängus; 14) kasutab suunamisel mängulistes või praktilistes situatsioonides raha; 15) eristab suunatult objekti mõõdetavaid tunnuseid praktilises tegevuses.</p>
<p>6.3.4. Matemaatika õppe rõhuasetused II arengutasemel Suureneb õpilase iseseisvus õpiülesannete täitmisel. Õpitakse loendama ning seostama hulka ja arvu, lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 piires.</p>	<p>5.3.4. Rõhuasetused II arengutaseme õppes II arengutasemel õpetatakse suurustunnuseid, ruumisuhteid, aja- ja kujundimõisteid ning nende seostamist ümbritsevate esemete ja nähtustega. Õpetatakse loendama ning seostama hulka ja arvu, lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 piires. Lahendatakse lihtsaid matemaatilisi jutukesi.</p>

6.3.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel II arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) koostab esemetest või nende kujutistest (kuni 5 elementi) nii kasvavat kui ka kahanevat jada;
- 2) võrdleb objekte õpitud suurustunnuste järgi;
- 3) tunneb geomeetrilisi kujundeid (ring, nelinurk, kolmnurk), oskab neid nimetada;
- 4) rühmitab objekte, graafilisi kujutisi (5–7) kahe tunnuse alusel;
- 5) teab naturaalarvude järjestust 1–10, seostab hulga, arvu ja numbri;
- 6) loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbri 1–10 piires;
- 7) vastab küsimusele *mitu?* õpitu ulatuses;
- 8) suudab abiga lahendada jõukohaseid elulisi hulkade ühendamise, hulgast osa eraldamise ning võrdlemise ülesandeid;
- 9) teab nädalapäevade ja aastaegade järgnevust ja nimetusi;
- 10) teab oma vanust ja sünnipäeva;
- 11) tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega.
- 12) tunneb käibelolevaid rahaühikuid (1-, 2-, 5- ja 10-euroseid), eristab 1- ja 2-eurost münti sentidest;
- 13) oskab mõõta mõõdupulgaga, sammudega, kaaluga.

Praktilises tegevuses kasutatakse suunatult mõõtevahendeid, tutvustatakse mõõtühikuid.
Tutvustatakse õpitud arvuvalla piires raha ja rollimängude või reaalsete olukordade kaudu selle kasutamist igapäevastes situatsioonides.
Õppetöös kasutatakse erinevaid laua- ja arvutimänge. Suunatakse kasutama tuttavaid digivahendeid.
Õpetatakse orienteeruma ajas, eristama mõisteid *eile, täna, homme* ning planeerima oma tegevusi lähtudes päevaplaanist, ööpäeva osadest ning nädalapäevadest.

5.3.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel Õpilane:

- 1) võrdleb esemeid ja nende kujutisi õpitud suurustunnuste järgi;
- 2) koostab esemetest või nende kujutistest (kuni 5 elementi) nii kasvavat kui ka kahanevat jada;
- 3) tunneb õpitud geomeetrilisi kujundeid, oskab neid nimetada; leiab ümbritsevast keskkonnast vastavakujulisi esemeid;
- 4) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi kahe etteantud tunnuse alusel;
- 5) loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbri 1–10 piires;
- 6) teab naturaalarvude järjestust 1–10;
- 7) loeb ja kirjutab õpitud numbreid;
- 8) liidab ja lahutab loendamise teel viie piires;
- 9) tunneb ja oskab abiga kasutada aritmeetilisi tehtemärke: +, –, =; kasutab suunatult kalkulaatorit;
- 10) suudab abiga lahendada matemaatilisi jutukesi ja jõukohaseid elulisi ülesandeid hulkade ühendamise, hulgast osa eraldamise ning võrdlemise kohta;
- 11) tajub ruumisuhteid (vasakul/paremal) oma keha ja teise objekti suhtes;
- 12) eristab tegevuste ja sündmuste toimumist *eile, täna, homme*;
- 13) teab ööpäevaosasid, nädalapäevade ja aastaegade järgnevust ja nimetusi; seostab nädalapäevi oma igapäevaste toimingutega, jälgib ja järgib päevaplaani;

	<p>14) teab oma vanust ja sünnipäeva; 15) tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega; 16) valib meelepärase laua- või arvutimängu, kasutab suunamisel õppetegevuses tuttavaid digivahendeid; 17) tunneb käibel olevaid rahaühikuid õpitud arvuvalla piires, teab pangakaardi kasutamise võimalusi; 18) kasutab suunatult mõõtevahendeid praktilises tegevuses.</p>
<p>6.3.6. Matemaatika õppe rõhuasetused III arengutasemel 6.3.6.1. Rõhuasetus on nn sotsiaalmatemaatikal. Matemaatikat õpitakse eluliste probleemide parema mõistmise ja edukama lahendamise eesmärgil. 6.3.6.2. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone (sh tekstülesandeid).</p> <p>6.3.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel III arengutaseme lõpuks õpilane: 1) võrdleb esemeid või nende kujutisi ning koostab jadasid kõikide õpitud suurustunnuste järgi; 2) koostab mitmest geomeetrisest kujundist koosnevat jada näidise järgi; 3) rühmitab 2–3 üldistustasandil, moodustab allrühmasid; 4) teab naturaalarvude järjestust õpitud ulatuses; 5) loeb ja kirjutab 1- ja 2-kohalisi numbreid; 6) liidab ja lahutab õpitud arvuvalla piires;</p>	<p>5.3.6. Rõhuasetused III arengutasemel III arengutasemel on rõhuasetus sotsiaalmatemaatikal. Laiendatakse ja täpsustatakse õpitud mõisteid. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone. Jätkub arvude tundmaõppimine ja arvutamisoskuste kujundamine. Õpilast suunatakse mõõtevahendeid praktilises tegevuses iseseisvalt kasutama. Õpitakse iseseisvalt sooritama igapäevaseid oste ning raha kasutust planeerima. Õppetöös kasutatakse digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades. Õpilasi suunatakse iseseisvalt õpitud lauamänge mängima. Õpetatakse iseseisvalt oma aega planeerima, selleks kalendrit ja päevaplaani kasutama.</p> <p>5.3.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel Õpilane: 1) võrdleb esemeid ja nende kujutisi ning koostab erinevaid jadasid õpitud suurustunnuste järgi; 2) koostab kasvavaid ja kahanevaid arvu jadasid; 3) koostab näidise järgi mitmest geomeetrisest kujundist koosneva jada; 4) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi sõnalise juhendi järgi 2–4 tunnuse alusel; 5) loendab esemeid ning seostab hulga, arvu ja numbriga õpitud arvuvalla piires;</p>

<p>7) kasutab tehteid vastavalt matemaatilisele situatsioonile; 8) suudab ligikaudu ette kujutada tuttava toimingu sooritamiseks kuluvat aega; 9) kasutab kalendrit; 10) teab kuupäeva ja kellaaja märkimise viise; 11) kasutab raha õpitu piires praktilises situatsioonis; 12) mõõdab õpitud mõõteriistadega.</p>	<p>6) teab naturaalarvude järjestust õpitud arvuvalla piires, loeb ja kirjutab mitmekohalisi numbreid; 7) liidab ja lahutab peast või abivahendeid kasutades õpitud arvuvalla piires; 8) kasutab kalkulaatorit igapäevaelus; 9) koostab matemaatilisi jutukesi etteantud hulkade järgi; 10) määrab objekti asukohta ruumis, arvestades kahte parameetrit; 11) seostab sündmused ajaga; 12) kasutab kalendrit; teab kuupäeva, järjestab kalendrikuud, suudab seostada kalendrikuud aastaegadega; 13) koostab, jälgib ja järgib päeva- ja nädalaplaani; 14) teab kellaaja märkimise viise ja tunneb kella veerand- ja kolmveerandtunni täpsusega, seostab kellaaja igapäevategevustega; 15) kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades; oskab mängida lauamänge; 16) kasutab raha õpitu piires praktilises situatsioonis; kasutab raha või pangakaarti maksmisel; 17) oskab mõõta õpitud mõõtevahenditega.</p>
<p>6.4. TÖÖÕPE</p>	<p>5.5. Tööõpe</p>
<p>6.4.1. Õppetegevus 6.4.1.1. Tööõppe aine toimetulekuõppes hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning nende lähiümbruses. Kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöödega toimetulekuks. Õpilased õpivad tundma ja täitma igapäevatöödega seostuvaid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid. Vajalik on koostöö koduga, et õpilased saaksid omandatud oskusi rakendada variatiivsetes situatsioonides. 6.4.1.2. Tööõppe tegevuste läbiviimisel arvestatakse iga õpilase füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid iseärasusi ning sotsiaalseid oskusi (koos tegutsemine, abi küsimine, teiste abistamine). Kujundatakse võimalikult adekvaatset enesehinnangut. Arendatakse vastutustunnet,</p>	<p>5.5.1. Õppetegevus 5.5.1.1. Tööõppe aine hõlmab valdkondi, mis on seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning lähiümbruses. Kujundatakse teadmisi, oskusi ja hoiakuid, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöödega toimetulekuks. Õpilane õpib tundma ja täitma õpitud tööde jaoks vajalikke ohutustehnika- ja hügieeninõudeid. 5.5.1.2. Arendatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Õpetatakse töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust. 5.5.1.3. Oluline on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ja probleemide lahendamise oskuste kujundamine.</p>

<p>kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse. Olulised on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ning probleemide lahendamise oskused.</p> <p>6.4.1.3. Tööõppe käigus tutvustatakse lihtsaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel / juhendi abil kasutama. Õpetatakse mõistma töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust.</p> <p>6.4.1.4. Õpetus taotleb tegevuspädevuse kujunemist: praktilise tegevuse oskuste kasutamine stereotüüpsetes ja vähe varieeruvates situatsioonides; praktilise tegevuse omandamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades; osalemine jõukohases ühistegevuses; oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt mälu kujutlustele toetudes või näidisega võrreldes; tegevuste sooritamine oma oskuste piires iseseisvalt.</p> <p>6.4.1.5. Tööõppe valdkonda kuuluvad praktilised toimingud, mis koosnevad paljudest operatsioonidest. Igal järgneval arengutasemel laiendatakse omandatud teadmisi ja oskusi.</p>	<p>5.5.1.4. Tööõppe käigus tutvustatakse lihtsaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel või juhendi abil kasutama.</p> <p>5.5.1.5. Oluline on koostöö koduga, et õpilane saaks omandatud oskusi variatiivsetes situatsioonides rakendada.</p> <p>5.5.1.6. Õpetusega kujundatakse õpilastel tegevuspädevus: praktilise tegevuse oskuste kasutamine korduvates ja vähe varieeruvates situatsioonides; praktilise tegevuse sooritamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades; osalemine jõukohases ühistegevuses; oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt kas näidisega võrreldes või mälu kujutlustele toetudes; tegevuste sooritamine iseseisvalt oma oskuste piires.</p>
	<p>5.5.2. Rõhuasetused I arengutasemel I arengutasemel toimub igapäevaste majapidamistöde osatoimingute praktiline õppimine koostegevuses. Täidetakse erinevaid jõukohaseid tööülesandeid koostöös või individuaalselt. Tööoperatsioonid/tegevused jaotatakse õpilaste vahel nende võimeid ja oskusi arvestades. Tööprotsessile antakse positiivset tagasisidet.</p> <p>5.5.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel Õpilane: 1) täidab koostegemisel jõukohaseid ülesandeid korrapidamis- ja majapidamistödes; 2) kasutab koostegevuses talle antud töövahendeid;</p>

	<p>3) püsib suunamisel lühiajaliselt tööprotsessis ja viib alustatud töö koostegevuses lõpuni;</p> <p>4) võtab vastu abi;</p> <p>5) osaleb suunamisel lühiajaliselt ühistöös;</p> <p>6) täidab koostegevuses tööülesandeid, täites hügieeni- ja ohutusnõudeid;</p> <p>7) katab suunamisel etteantud nõudega söögikoha ja koristab pärast söömist laua;</p> <p>8) osaleb koostegevuses toidu valmistamisel;</p> <p>9) valib suunamisel igapäevaste kodutööde tegemiseks vajaliku kodutehnika ja kasutab seda koostegevuses;</p> <p>10) leiab koostegevuses erinevatelt esemetelt ja pakenditelt tingmärke;</p> <p>11) riietub suunamisel tööks vajalikku rietusse;</p> <p>12) eristab suunamisel prügi vajalikest esemetest ja viib prügikasti;</p> <p>13) osaleb koostegevuses töö planeerimisel, jälgib ja järgib suunamisel töö piltplaani.</p>
<p>6.4.2. Tööõppe rõhuasetused II arengutasemel</p> <p>6.4.2.1. Kujundatakse praktilise tegevuse oskusi ja harjutatakse nende rakendamist stereotüüpsetes situatsioonides. Omandatakse üksikuid töövõtteid ning võtete õiget järjestust ruumide, rõivaste ja jalatsite korrashoiu ning toidu valmistamisega seotud lihtsates töödes.</p> <p>6.4.2.2. Vastavalt õpilaste võimete erisusele kasutatakse abistavat, individuaalset või järjestikust koostööd.</p> <p>6.4.2.3. Abistava koostöö korral mingi töö tegemiseks palutakse õpilasel midagi tuua, ulatada, hoida, panna, viia, rühmitada jne.</p> <p>6.4.2.4. Individuaalse koostöö korral antakse õpilaste rühmale ühine ülesanne, mille iga õpilane täidab osaliselt individuaalselt. Töötatakse samal ajal ühes ruumis/territoriumil ja ühise teema järgi (nt igal õpilasel on oma maalapp riisuda), samas individuaalse juhendamise järgi.²¹</p> <p>6.4.2.5. Järjestikuse koostöö puhul koosneb töö mitmest erinevast tööoperatsioonist/tegevusest ning iga õpilane sooritab kindlaksmääratud järjekorras oma operatsiooni/tegevust.</p>	<p>5.5.4. Rõhuasetused II arengutasemel</p> <p>II arengutasemel kujundatakse praktilise tegevuse oskusi, harjutatakse nende rakendamist korduvates situatsioonides. Õpitakse töövõtteid ning neid õiges järjestuses sooritama.</p> <p>Kujundatakse oskusi sooritada koostöös järjestikusi tööoperatsioone/tegevusi.</p> <p>Õpilasi suunatakse valima jõukohaseid õpitud tööoperatsioone ja tegevusi. Töö protsessile ja tulemusele antakse positiivset tagasisidet.</p>

<p>Tööoperatsioonid/tegevused jaotatakse õpilastele nende võimeid ja oskusi arvestades.</p> <p>6.4.2.6. Töö protsessile ja resultaadile antakse positiivset tagasisidet. Õpilastes kujundatakse soovi osaleda jõukohases ühistegevuses. Luuakse teadmine, et tuleb teha nii meeldivat kui ka vähemmeeldivat tööd.</p> <p>6.4.3. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel II arengutaseme lõpuks õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) täidab korrapidamisülesandeid ja lihtsamaid tööülesandeid meeldetuletamisel; 2) viib alustatud töö enamasti lõpuni; 3) abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel; 4) täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst; 5) koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha; 6) leiab suunamisel vajalikud lauanõud ja vahendid hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi ning piduliku laua katmiseks, abistab laua katmisel; 7) teeb lihtsaid köögitoite; 8) tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab seda juhendamisel kasutada; 9) tunneb peamisi hoiatavaid tingimärke majapidamises kasutatavatel puhastusvahenditel; 10) valib riietumiseks ilmale vastava riietuse ja jalatsid; 11) osaleb päeva planeerimisel, suunamisel järgib päevaplaani. 	<p>5.5.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teeb meeldetuletamisel õpitud korrapidamis- ja majapidamistoidid; 2) kasutab tööülesannete täitmiseks tuttavaid töövahendeid; 3) viib suunamisel alustatud töö lõpuni; 4) märkab enda abivajadust tööülesannete täitmisel ja küsib abi; 5) täidab talle antud tööülesande ühe osana ühistööst; 6) täidab meeldetuletamisel hügieeni- ja ohutusnõudeid; 7) leiab suunamisel vajalikud lauanõud ja vahendid laua katmiseks erinevatel söögikordadel, 8) abistab laua katmisel ja koristamisel; 9) suunamisel valmistab lihtsaid õpitud toite; 10) valib tööks vajaliku kodutehnika ja kasutab seda juhendamisel; 11) leiab suunamisel erinevatelt esemetelt ja pakenditelt tingimärke, teab nende tähendust; 12) valib suunamisel tööks vajaliku riietuse; 13) sorteerib juhendamisel prügi, on suunamisel säästlik ja taaskasutav; 14) koostab, jälgib ja järgib suunamisel töö visuaalset plaani.
<p>6.4.4. Tööõppe rõhuasetused III arengutasemel</p> <p>6.4.4.1. Täiustatakse/kinnistatakse omandatud töövõtteid ja õpitakse uusi. Õpitakse kasutama enamlevinud kodumasinaid.</p> <p>6.4.4.2. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö tulemus saabub alles teatud aja möödudes (nt külvamine). Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid (nt teiste abistamine). Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd, st tööd</p>	<p>5.5.6. Rõhuasetused III arengutaseme õppes</p> <p>III arengutasemel kinnistatakse omandatud töövõtteid ja õpitakse uusi. Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö valmib alles teatud aja möödudes. Praktiseeritakse sotsiaalse suunitlusega tööülesandeid, teiste abistamist.</p> <p>Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd (tööd tehakse ühel ajal ning ühist eesmärki silmas pidades).</p>

<p>tehakse ühel ajal ning ühist eesmärki silmas pidades (nt klassi koristamine). See võimaldab anda igale õpilasele tema võimetele vastava tööülesande ning seeläbi kujundada õpilasel võimalikult adekvaatset enesehinnangut.</p> <p>6.4.4.3. Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, valima ise sobivaid töövahendeid ning konkreetse töö teostamiseks vajaminevaid osatoiminguid järjestama. Õpilast suunatakse oma töö tulemusi hindama/kontrollima.</p> <p>6.4.5. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel III arengutaseme lõpuks õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teeb juhendamisel majapidamistöid ning lihtsamaid töid õues ja aias; 2) viib alustatud töö lõpuni; 3) küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks; 4) osaleb võimetekohaselt ühistöös; 5) teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid; 6) katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab seda pärast söömist; 7) planeerib abiga menüüd, teeb vajalikke sisseoste ja valmistab lihtsat toitu; 8) tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada; 9) loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid rõivastelt, majapidamismasinatelt, puhastusvahenditelt ja oskab nende järgi tegutseda; 10) valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vastava riietuse ja jalatsid; 11) planeerib abiga päeva- ja nädalaplaani, järgib seda. 	<p>Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, ise sobivaid töövahendeid valima ja konkreetse töö teostamiseks vajalikke osatoiminguid järjestama. Õpilasi suunatakse oma töö tulemusi kontrollima ja hindama.</p> <p>Õpilasi suunatakse oma tegevusele ja valmis tööle hinnangut andma. Kujundatakse harjumus teha nii meeldivat kui ka vähem meeldivat tööd.</p> <p>5.5.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel</p> <p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) teeb õpitud jõukohaseid majapidamistöid; 2) valib töö tegemiseks vajalikud töövahendid ja kasutab neid; 3) viib alustatud töö lõpuni; 4) abistab suunamisel teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel; 5) osaleb võimetekohaselt ühistöös; 6) täidab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures; 7) katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab selle pärast söömist; 8) planeerib abiga menüüd, teeb vajalikke sisseoste ja valmistab lihtsat toitu; 9) kasutab õpitud kodutehnikat; 10) loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid esemetelt ja pakenditelt ning oskab nende järgi tegutseda; 11) valib tegevusele ja olukorrale vastava tööriietuse ja jalatsid; 12) on säästlik ja taaskasutatav igapäevastes kodu- ja majapidamistöodes; 13) koostab, jälgib ja järgib töö plaani.
<p>6.5. KUNST JA KÄELINE TEGEVUS</p>	<p>5.4. Kunst ja käeline tegevus</p>
<p>6.5.1. Õppetegevus</p>	<p>5.4.1. Õppetegevus</p>

<p>6.5.1.1. Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teiste ainete teemadega. Kunsti ja käelise tegevuse tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist, tekitatakse huvi tegevuse vastu ja soovi ise midagi esteetiliselt kujundatult valmis teha.</p> <p>6.5.1.2. Kunstiõpetuse kaudu ärgitatakse oma emotsioone väljendama, arendatakse väljendusoskust, individuaalsust ja loovust.</p> <p>6.5.1.3. Õpilastega külastatakse näitusi, muuseume, tutvustatakse rahvakunsti.</p> <p>6.5.1.4. Õpitakse esemeid vaatlema (tunnused, osad) ning neid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades kujutama.</p> <p>6.5.1.5. Kunstil ja käelisel tegevusel on kõnearenduslik suunitlus.</p> <p>6.5.1.6. Õpetusega taotletakse eelkõige kultuuri- ja tehnoloogiapädevuste kujunemist.</p>	<p>5.4.1.1. Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teiste õppeainete teemadega ning on praktilise ja kõnearendusliku suunitlusega.</p> <p>5.4.1.2. Kunsti ja käelise tegevuse tundides tekitatakse huvi kunstiliste tegevuste vastu ja soovi ise midagi luua. Õpitakse ja harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist. Kujundatakse arusaamist töö lõpuleviimise tähtsusest.</p> <p>5.4.1.3. Õpilast suunatakse vaatlema ümbritsevat keskkonda ja selles olevaid esemeid ning objekte, märkama olulisi tunnuseid ning nähtut erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades kujutama.</p> <p>5.4.1.4. Õpilast ärgitatakse kunsti ja käelise tegevuse kaudu väljendama oma emotsioone, individuaalsust ja loovust. Arendatakse õpilaste väljendusoskust.</p> <p>5.4.1.5. Õpilastega külastatakse näitusi, muuseume, ja neile tutvustatakse rahvakunsti.</p>
<p>6.5.2. Kunsti ja käelise tegevuse rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>6.5.2.1. Arendatakse õpilase peenmotoorikat ning silma ja käe liigutuste koordineerimist.</p> <p>6.5.2.2. Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskjuju või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset.</p> <p>6.5.2.3. Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi; suunatakse hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid.</p> <p>6.5.2.4. Õpilasi innustatakse tehtust rõõmu tundma. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele.</p> <p>6.5.2.5. Õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.</p> <p>6.5.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel I arengutaseme lõpuks õpilane: 1) teab esmaseid voolimisevõtteid;</p>	<p>5.4.2. Rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>I arengutasemel arendatakse õpilase peenmotoorikat ning silma ja käe liigutuste koostööd. Kujundatakse kunsti ja käelise tegevuse osaoskusi. Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskjuju või näidise järgi. Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset.</p> <p>Õpilasele tutvustatakse eri materjale ja töövahendeid, nende omadusi ja kasutamisevõimalusi.</p> <p>Õpilast suunatakse koostegemises hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid.</p> <p>Õpilasi innustatakse tegevusest ja valmis tööst rõõmu tundma. Koostegemises lõpetatakse alustatud töö.</p> <p>Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Õpetaja verbaliseerib õpilaste tegevust.</p> <p>5.4.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel Õpilane: 1) tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest;</p>

<p>2) voolib lihtsamaid vorme; 3) katab värviga selge kontuuriga lihtsa pildi; 4) kasutab värve: õige pintslihoid, värvi võtmine, pinna katmine, pintsli pesemine; 5) hoiab kääre käes ja kasutab abiga; 6) liimib abiga kujundeid aluspaberile; 7) eristab põhivärvusi; 8) paigutab vaasi lilli, oksid; 9) tegutseb tuttava töövahendiga õpetaja suunamisel; 10) korraldusel korrastab abiga oma tööpaiga; 11) juhendamisel järgib ohutusnõudeid pliitsi, pintsli, liimi ja kääride kasutamisel.</p>	<p>2) kasutab esmaseid voolimisvõtteid lihtsamate vormide voolimiseks; 3) värvib kujundit kontuuri järgimata; 4) tunneb ja eristab põhivärvusi; 5) kasutab tuttavaid joonistamis- ja maalimisvahendeid kunstilises tegevuses; 6) vajutab jäljendeid erinevatele materjalidele; 7) kortsutab paberit, rebib paberist erineva suuruse ja kujuga tükke; 8) liimib koostegevuses alusele erinevast materjalist kujundeid; 9) löikab abiga erinevaid materjale; 10) teeb koostöös juhendajaga ühise kunsti- või käsitöö; 11) tegutseb koostegemisel tuttava töövahendiga; 12) järgib koostegemisel ohutusnõudeid; 13) osaleb ruumide kaunistamisel jõukohase ülesandega; 14) kasutab juhendamisel materjale säästlikult; 15) lõpetab koostegevuses alustatud töö; 16) koristab koostegevuses abiga oma tööpaiga.</p>
<p>6.5.4. Kunsti ja käelise tegevuse rõhuasetused II arengutasemel 6.5.4.1. Jätkatakse peenmootorika ning silma ja käe koostöö arendamist. Pikendatakse töö teostamiseks vajalikku keskendumisvõimet. Lisandub käsitöö. 6.5.4.2. Tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamise võimalusi, uusi võtteid ning ohutustehnika nõudeid. Õpilast suunatakse korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid. 6.5.4.3. Tööd teostatakse eeskuju või näidise järgi etappide kaupa. Harjutatakse terviku moodustamist osadest ja järjestama osatoiminguid õpitegevuses. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi. 6.5.4.4. Õpilastele võimaldatakse materjali- ja teostusvalikuid.</p>	<p>5.4.4. Rõhuasetused II arengutasemel II arengutasemel jätkatakse peenmootorika ning silma ja käe koostöö arendamist lihtsa kunsti ja käsitöö kaudu. Tööd teostatakse eeskuju ja/või näidise järgi etappide kaupa. Õpitakse ja harjutatakse osatoimingute järjestamist ning osadest terviku moodustamist. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana korduvates ja osaliselt muutuvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi. Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale, töövahendeid, võtteid ja ohutustehnika nõudeid. Õpilast suunatakse korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid. Õpilast julgustatakse väljendama oma positiivseid emotsioone kunsti abil. Õpilast suunatakse lõpetama alustatud tööd. Õpilase tegevuse tulemustele antakse positiivne hinnang. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist. Õpilast suunatakse oma tegevust verbalselt või alternatiivsete vahenditega kommenteerima.</p>

6.5.4.5. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist (tegevusele ärgitamine, protsessi suunamine, tulemuse sõnastamine). Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima.

6.5.4.6. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. Taotletakse, et õpilane lõpetaks alustatud töö.

6.5.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

II arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) voolib lihtsa mitmeosalise loodusliku objekti;
- 2) värvib kontuuri piires;
- 3) kasutab erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid;
- 4) kasutab kääre erinevate materjalide lõikamisel;
- 5) kasutab abiga niiti ja nõela;
- 6) käsitseb ohutult tööriistu: lööb naela, saeb abiga;
- 7) liimib erinevaid materjale;
- 8) segab uute toonide tekitamiseks põhivärvusi;
- 9) helestab ja tumestab värvusi;
- 10) teeb juhendamisel looduslikust materjalist kompositsioone;
- 11) oskab valida töövahendit ja tegutseda vastavalt selle funktsioonile;
- 12) jälgib tööpaiga korrasolekut;
- 13) teab ja järgib ohutusnõudeid nõela, haamri, kruvikeeraja ja sae käsitlemisel.

5.4.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) väljendab oma meeleolu kunsti kaudu;
- 2) voolib lihtsa mitmeosalise objekti; värvib ja glasuurib esemeid;
- 3) värvib kontuuri piires;
- 4) segab suunamisel põhivärvidest sekundaarvärve, helestab, tumestab ja toonib värve;
- 5) kasutab eri joonistamis- ja maalimisvahendeid; joonistab ja maalib äratuntavaid objekte;
- 6) trükib näidise järgi lihtsamaid mustreid;
- 7) voldib paberit pooleks;
- 8) rebib mööda joont;
- 9) lõikab erinevaid materjale mööda etteantud joont; kasutab suunamisel šabloone;
- 10) liimib erinevaid materjale;
- 11) paneb niidi nõela taha, teeb lihtsaid pisteid; kerib, põimib ja sõlmib erinevaid materjale;
- 12) teeb märgviltimist;
- 13) oskab raamil kududa;
- 14) painutab traati;
- 15) teeb suunamisel koostöös kaaslastega ühise kunsti- või käsitöö;
- 16) käsitseb ohutult tuttavaid töövahendeid;
- 17) järgib meeldetuletamisel ohutusnõudeid;
- 18) valmistab näidise järgi ruumide kaunistamiseks dekoratsioone;
- 19) kasutab suunamisel materjale säästlikult;
- 20) lõpetab suunamisel alustatud töö;

	21) koristab suunamisel oma tööpaiga.
<p>6.5.6. Kunsti ja käelise tegevuse rõhuasetused III arengutasemel</p> <p>6.5.6.1. Kujundatakse lihtsa iseseisva töö oskusi. Tööd teostatakse valdavalt näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. 24</p> <p>6.5.6.2. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana stereotüüpsetes ja osaliselt muutuvates tingimustes. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Uuritakse töövahendite ja materjalide sobivust. Õpilased õpivad looma kujutlust tulemusest, järjestama osatoiminguid ning valima vahendeid. Areneb suunatud enesekontroll, toimingu valminud tööd võrreldakse näidisega.</p> <p>6.5.6.3. Õpilane kommenteerib õpetaja suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.</p> <p>6.5.6.4. Oluline on loomingust esteetilise elamuse saamine. Õpilased hakkavad oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse kunstinäitusi ja muuseume.</p>	<p>5.4.6. Rõhuasetused III arengutasemel</p> <p>III arengutasemel kujundatakse iseseisva kunsti- ja käsitöö oskusi. Tööd teostatakse näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates tingimustes. Suunatakse teostama enesekontrolli, valminud tööd võrreldakse näidisega.</p> <p>Õpilane õpib leidma ja valima iseseisvalt tööks sobivaid materjale ja töövahendeid ning otsustama töö tegemise viisi.</p> <p>Õpilast suunatakse iseseisvalt korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid. Õpilane hakkab oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse kunstinäitusi ja muuseume. Oluline on enda ja teiste loomingust esteetilise elamuse saamine. Taotletakse, et õpilane lõpetab alustatud töö.</p> <p>Õpilast suunatakse andma hinnangut enda ja teiste tegevusele ja valmis tööle.</p> <p>Õpilane kommenteerib suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.</p>
<p>6.5.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel</p> <p>III arengutaseme lõpuks õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) voolib lihtsa tarbeeseme; 2) joonistab abiga teemakohase pildi; 3) väljendab oma tundeid joonistamise ja maalimise kaudu, oskab kasutada erinevaid tehnikaid; 4) kasutab sihipäraselt niiti ja nõela; 5) käsitseb õpitud tööriistu; 6) teab ja eristab sooje ja külmi toone; 7) teostab juhendamisel dekoratiivseid töid eri materjalist alustele; 	<p>5.4.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel</p> <p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) valib enda väljendamiseks meelepärase kunsti- või käsitöövormi; 2) kasutab erinevaid voolimistehnikaid; 3) värvib erinevaid detaile, katab kogu pinna ühtlaselt; 4) segab iseseisvalt põhivärvidest sekundaarvärve, helestab ja tumestab ning toonib värve; 5) eristab sooje ja külmi toone; 6) joonistab suunamisel teemakohase pildi, kasutades erinevaid tehnikaid; 7) valib töö jaoks sobivad joonistamis- ja maalimisvahendid;

<p>8) osaleb ruumide kaunistamisel tähtpäevadeks; 9) valib ja kasutab sobivaid töövahendeid lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist; 10) korrastab iseseisvalt tööpaiga; 11) teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid mehhaaniliste ja elektriliste tööriistade kasutamisel.</p>	<p>8) trükib mustreid eri materjalist alustele; 9) voldib abiga erinevaid kujundeid; 10) rebib paberist lihtsa kujundi; 11) õmbleb nõöbi ette; õmbleb õmblusmasinaga sirge õmbluse; 12) koob kangastelgedel ja/või raamil; 13) teeb nõelviltimist; 14) teeb koostöös ühise kujutava või tarbekunsti töö; 15) valib ja kasutab lähtuvalt materjalist ja tegevuse eesmärgist sobivaid töövahendeid; 16) teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid töövahendite kasutamisel; 17) lõikab kääridega erinevaid materjale, kasutab šabloone; 18) lihvib puidust pinda, lööb naela, keerab kruvi; 19) teeb traadist lihtsaid kujundeid; 20) kaunistab ruumi tähtpäevadeks; 21) kasutab materjale säästlikult; 22) lõpetab alustatud töö; 23) koristab tööpaiga.</p>
<p>6.6. MUUSIKAÕPETUS</p>	<p>5.6. Muusikaõpetus</p>
<p>6.6.1. Õppetegevus 6.6.1.1. Muusikaõpetus lõimub toimetulekuõppes kogu õppeprotsessiga, soodustab suhtlemist ja kõne arengut. 6.6.1.2. Õpitemgevuses seostatakse muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud. Muusikapalade valikul arvestatakse õpilaste ea- ja jõukohasusega, elust ja keskkonnast tuleneva temaatikaga, õpilaste huvidega. Kujundatakse ja arendatakse õpilase muusikalisi võimeid, hoiakuid. Laulu ja muusika abil väljendatakse oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid, arendatakse muusikalist maitset. 6.6.1.3. Muusikaõpetusel on oluline roll õpilastele rahvuskultuuri tutvustamisel, selles osalemises, rahvuskommete ja -tavade õpetamisel.</p>	<p>5.6.1. Õppetegevus 5.6.1.1. Muusikaõpetus lõimub teiste õppeainetega, soodustab eneseväljendamist, suhtlemist ja kõne arengut. 5.6.1.2. Õpitemgevus sisaldab muusika kuulamist, laulmist, pillimängu, muusikalis-rütmilist liikumist, mängu ja tantse. Muusikapalade valikul arvestatakse õpilaste ea- ja jõukohasusega ning õpilaste huvidega. Kujundatakse ja arendatakse õpilase muusikalisi võimeid ja oskusi. Laulu ja muusika abil suunatakse õpilasi väljendama oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid ja kujundatakse muusikalist maitset. 5.6.1.3. Muusikaõpetusel on oluline roll õpilastele rahvuskultuuri tutvustamisel, selles osalemisel, rahvuskommete ja -tavade õpetamisel. 5.6.1.4. Olulisel kohal on koos laulmine ja musitseerimine, mille kaudu saadakse koostegutsemise positiivne kogemus.</p>

<p>6.6.1.4. Olulisel kohal on toellaulmine, mille kaudu saadakse ühismusitseerimise ja ühise tegutsemise kogemus ning positiivne elamus.</p>	<p>5.6.1.5. Õpilasel positiivse minapildi ja eneseväljendusoskuse kujundamiseks esinetakse koolis ja väljaspool kooli.</p>
<p>6.6.2. Muusikaõpetuse rõhuasetused I arengutasemel 6.6.2.1. Äratatakse õpilastes huvi muusika ja rütmika vastu. 25 6.6.2.2. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos.</p> <p>6.6.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel I arengutaseme lõpuks õpilane: 1) eristab inimhääli teistest häältest; 2) tunneb ära korduvad hääled ja müra ruumis ja looduses; 3) eristab ühe ja mitme rütmipilli heli; 4) tunneb huvi muusika vastu, reageerib vastavalt muusika iseloomule kas käte, jalgade või keha liikumisega; 5) laulab kaasa või osaleb mõne õpitud laulu esitamisel; 6) kasutab rütmipille; 7) mängib muusikale kaasa rütmipillil; 8) matkib liigutusi, liigub õpetaja eeskujul vastavalt muusikale.</p>	<p>5.6.2. Rõhuasetused I arengutasemel I arengutasemel äratatakse õpilastes huvi rütmi ja muusika vastu. Õpetatakse koostegevuses või täiskasvanut matkides sooritama erineva rütmi ja tempoga liigutusi rütmipille ja laulumänge mängides. Õpilast suunatakse kuulama muusikat ja sellele reageerima.</p> <p>5.6.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel Õpilane: 1) kuulab helisid ruumis, inimtegevuses ja looduses; eristab pillide helisid teistest häältest; 2) tunneb huvi muusika vastu, liigub koostegevuses ja/või eeskuju järgi muusika iseloomule vastavalt; 3) laulab kaasa või osaleb mõne õpitud laulu esitamisel; 4) kasutab rütmipille sihipäraselt, mängib muusikale kaasa rütmipillil; 5) esineb koos kaaslastega kooliüritusel õpitud lühema laulu või pillilooga.</p>
<p>6.6.4. Muusikaõpetuse rõhuasetused II arengutasemel 6.6.4.1. Süvendatakse õpilaste muusikahuvi. 6.6.4.2. Õpitakse sihipäraselt kasutama rütmipille. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd. 6.6.4.3. Suunatakse hindama muusikat <i>meeldib – ei meeldi</i>-põhimõttel.</p>	<p>5.6.4. Rõhuasetused II arengutasemel II arengutasemel süvendatakse õpilaste muusikahuvi. Õpetatakse mängima rütmipilli lugusid ja laulma lihtsaid laule. Tutvustatakse erinevaid pille. Suunatakse hindama muusikat põhimõttel <i>meeldib-ei meeldi</i>. Külastatakse muusikaüritusi.</p>

<p>6.6.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel II arengutaseme lõpuks õpilane: 1) eristab muusikapalade tunnuseid (kurb – rõõmus), kiiret ja aeglast rütmi; 2) eristab õpitud laulu- ja tantsuviisi, marssi; 3) laulab õpitud laste- ja rahvalaulu valjult ja vaikselt, muudab hääle tugevust; 4) kasutab erisuguseid rütmipille; 5) liigub vastavalt muusika tunnustele.</p>	<p>5.6.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel Õpilane: 1) tunneb ära / nimetab erinevaid hääli ruumis ning looduses; eristab kuulmise järgi õpitud pille; 2) eristab muusikapalade tunnuseid (kurb/rõõmus), kiiret ja aeglast rütmi; liigub vastavalt muusika iseloomule; 3) eristab õpitud laulu- ja tantsuviisi, marssi; 4) laulab õpitud laste- ja rahvalaulu valjult ja vaikselt, muudab hääle tugevust; 5) kasutab erisuguseid rütmipille; mängib järgi ettemängitud rütmi; 6) esineb erinevatel üritustel õpitud laulu või pillilooga.</p>
<p>6.6.6. Muusikaõpetuse rõhuasetused III arengutasemel Tähelepanu pööratakse muusikale kui harrastusele. Õpilasel aidatakse orienteeruda tänapäeva muusika eri stiilides ja luuakse võimalused oma eelistuste kujunemiseks.</p> <p>6.6.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel III arengutaseme lõpuks õpilane: 1) eristab soololaulu koorilaulust, kõrget ja madalat häält; 2) eristab orkestrit üksiku muusikainstrumendi mängust; 3) osaleb koorilaulus, ansamblimängus; 4) eristab levi- ja klassikalist muusikat; 5) osaleb seltskonnatantsudes, laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel.</p>	<p>5.6.6. Rõhuasetused III arengutasemel III arengutasemel suunatakse õpilasi tegema muusikalisi valikuid ja tegelema muusika kui harrastusega. Süvendatakse pillimänguoskusi. Õpetatakse koos laulmist ja musitseerimist. Suunatakse valima ja külastama meeldivat muusikaüritust.</p> <p>5.6.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel Õpilane: 1) eristab levi- ja klassikalist muusikat; 2) tunneb kõla järgi ära üksikuid õpitud muusikainstrumente ja eristab neid orkestris; 3) eristab soololaulu koorilaulust ning kõrget ja madalat häält; 4) laulab õpitud poplaule, osaleb koorilaulus; 5) osaleb ansamblimängus; 6) esineb muusikaliste etteastetega erinevatel üritustel koolis ja väljaspool kooli.</p>
<p>6.7. KEHALINE KASVATUS</p>	<p>5.7. Kehaline kasvatus</p>
<p>6.7.1. Õppetegevus</p>	<p>5.7.1. Õppetegevus</p>

<p>6.7.1.1. Kehalise kasvatus kaudu arendatakse üldmootorikat ja koordineerimist, kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Harjutusi sooritatakse vastavalt lapse arengule passiivselt imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, liigutuste rütmi ja tempot muutes.</p> <p>Üldkehalisi harjutusi sooritades õpetatakse tunnetama oma keha, suunatakse liigutusi; arendatakse jõudu, vastupidavust, osavust. Soovitav on lülitada tundi spetsiaalseid rühiharjutusi.</p> <p>6.7.1.2. Õpilaste juhendamisel arvestatakse laste suutlikkust tegutseda eeskujuga, näidise või suulise korralduse alusel. Sobivate õppemeetoditega innustatakse õpilasi arendama oma kehalisi võimeid, süvendama regulaarse aktiivse kehalise liikumise harjumusi. Jõukohaste harjutuste valik võimaldab õpetada õpilasi lõõgastuma ja liikumisest rõõmu tundma.</p> <p>6.7.1.3. Kehalise kasvatus tundides pööratakse tähelepanu õpilaste sportliku riie ja isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele.</p> <p>6.7.1.4. Kehalise kasvatus tundides tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakse eri- või paraolümpialiikumises ja suunatakse sportliku meelisharrastuse valikut.</p> <p>6.7.1.5. Mõõduka intellektipuudega laste füüsiline areng on väga ebahühtlane ja kehalist kasvatust saab tulemuslikult läbi viia ainult juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid iseärasusi. Vastavalt õpilastega tegelevate spetsialistide soovitudele võib viia koolis läbi liikumisravi tunde.</p>	<p>5.7.1.1. Kehalise kasvatus kaudu arendatakse õpilase üldmootorikat ja koordineerimist, kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Harjutusi sooritades õpitakse tunnetama oma keha, suunama liigutusi, areneb jõud, vastupidavus, osavus, paraneb rüht.</p> <p>5.7.1.2. Harjutusi sooritatakse vastavalt õpilase arengule koostegevuses, eeskujuga järgi, verbaalsel suunamisel või mälukujutlustele toetudes iseseisvalt. Muudetakse harjutuste rütmi ja tempot. Kasutatakse õpilase sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi. Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine.</p> <p>5.7.1.3. Sobivate õppemeetodite valik suunab õpilasi arendama oma kehalisi võimeid, kujuneb regulaarse aktiivse kehalise liikumise harjumus. Jõukohaste harjutuste sooritamisel õpitakse liikumisest rõõmu tundma ja lõõgastuma. Õpilasi suunatakse spordialast meelisharrastust valima.</p> <p>5.7.1.4. Kehalise kasvatus tundides suunatakse õpilast sportlikult riie ja isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvalt täitmisele.</p>
<p>6.7.2. Kehalise kasvatus rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>6.7.2.1. Kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning järgida korraharjumusi, õpetatakse last oma keha tunnetama, ruumis orienteeruma.</p> <p>6.7.2.2. Harjutusi sooritatakse koostegevuses ja matkides näidise ja lihtsa instruksiooni järgi. Õpilasi suunatakse muutma liigutuste rütmi</p>	<p>5.7.2. Rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>I arengutasemel õpetatakse õpilasi oma keha tunnetama ja ruumis orienteeruma. Vajaduse korral toimub sobimatute liigutusstereotüüpide muutmine ja/või asendamine.</p> <p>Õpilasi suunatakse sooritama jõukohaseid harjutusi koostegevuses ja/või eeskujuga järgi.</p>

ja tempot. Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine.

6.7.2.3. Kogu õppetöö tugineb mänguliste elementide kasutamisele.

Õpilasi motiveeritakse tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega.

6.7.2.4. Õpilaste tegevust verbaliseerib pedagoog.

6.7.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

I arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi lihtsamaid harjutusi (vajaduse korral abiga);
- 2) sooritab matkimise teel lihtsamaid kõnni- ja jooksuharjutusi, suudab muuta liigutuste rütmi ja tempot;
- 3) suudab joosta võimetekohases tempos jõukohast distantsi, suudab järjest käia jõukohast distantsi;
- 4) ronib varbseinal, kõnnib võimlemispingil;
- 5) veeretab ja viskab palli;
- 6) osaleb lihtsates mängudes;
- 7) laskub kelgul nõlvakust, veab kelgul kaaslast;
- 8) riietub iseseisvalt spordiriietesse, täidab suunamisel hügieeninõudeid.

Õppetöö läbiviimisel tuginetakse mängulisele tegevusele. Õpilasi motiveeritakse sportlikus tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega.

Õpilast õpetatakse koostegevuses sportimisel olulisi reegleid järgima.

Õpilasel kujundatakse oskust jälgida, kuulata ja täita lihtsamaid korraldusi. Tegevust verbaliseeritakse ja/või saadetakse alternatiivsete vahenditega täiskasvanu poolt.

Õpilast suunatakse koostegevuses järgima korraharjumusi. Kujundatakse oskust riietuda ja täita esmaseid hügieeninõudeid.

5.7.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) jälgib harjutuse ette näitamist enda või teise keha peal ning seda saatvat verbaalselt ja/või alternatiivselt esitatud juhendit;
- 2) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid keha- ja ruumitunnetuse harjutusi;
- 3) teeb koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid rühi- ja tasakaaluharjutusi;
- 4) sooritab koostegevuses erisuunalisi liigutusi ja liigutuste ahelat;
- 5) liigub vahelduvsammuga trepist üles;
- 6) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid kõnni- ja jooksuharjutusi; käib ja/või jookseb võimetekohases tempos jõukohast distantsi;
- 7) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi;
- 8) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi sirutus- ja lödvestusharjutusi;
- 9) osaleb lihtsates liikumismängudes, võtab osa klassi ja kooli spordiüritustest;
- 10) riietub suunamisel spordiriietesse ja täidab hügieeninõudeid.

6.7.4. Kehalise kasvatuse rõhuasetused II arengutasemel

6.7.4.1. Kujundatakse oskus ja harjumus kontrollida oma keha, selle asendit ja liigutusi. Toimub sobimatute liigustusstereotüüpide muutmine või asendamine. Tegeletakse eri kehaosade mootorika koordineerimisega. Tuttavaid ja jõukohaseid tegevusakte sooritab õpilane iseseisvalt, sh varieeruvates tingimustes.

6.7.4.2. Olulised on õpilase sotsiaalset arengut toetavad harjutused.

6.7.4.3. Tegevuses osalemisele antakse positiivne hinnang. Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima.

6.7.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

II arengutaseme lõpuks õpilane:

- 1) sooritab tuttavaid võimlemisharjutusi. Sooritab liigutuste ahelat kaasneva instruksiooni järgi;
- 2) suudab kõndida erinevatel maastikel, treppidest üles-alla, osaleb teatejooksus;
- 3) sooritab lihtsamaid harjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel;
- 4) viskab ja põrgatab palli, hüppab hoota kaugust;
- 5) osaleb erinevates võistlusmängudes;
- 6) liigub suuskadega lauskmaal;
- 7) tegeleb võimetekohaselt talvespordiga;
- 8) riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale (sise-, välistingimused).

5.7.4. Rõhuasetused II arengutaseme õppes

II arengutasemel kujundatakse oskust ja harjumust suunamisel oma keha asendit ja liigutusi kontrollida.

Õpilasi suunatakse sooritama tuttavaid ja jõukohaseid harjutusi.

Õppetöös kasutatakse jätkuvalt mängulisi elemente. Õpilasi motiveeritakse sportlikus tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega. Sisemist motivatsiooni sportlikuks tegevuseks kujundatakse jõukohase ja huvipakkuva tegevuse kaudu.

Õpilasi õpetatakse järgima sportimisega seotud reegleid, arvestama võistluslikus mängus kaaslasega.

Õpilast suunatakse täitma ühe- ja kaheosalisi korraldusi, oma tegevust kommenteerima.

Õpilasel kujundatakse oskus täita suunamisel korraharjumusi ja hügieeninõudeid.

5.7.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) jälgib harjutuse ette näitamist ning seda saatvat verbalselt ja/või alternatiivselt esitatud juhendit;
- 2) sooritab õpitud keha- ja ruumitunnetusharjutusi iseseisvalt;
- 3) sooritab õpitud rühi- ja tasakaaluharjutusi iseseisvalt erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel;
- 4) sooritab juhendamisel / juhendi järgi erisuunalisi liigutusi vastavalt liigutuste ahelale;
- 5) liigub vahelduvsammuga trepist üles ja alla;
- 6) sooritab õpitud kõnni- ja jooksuharjutusi iseseisvalt, kõnnib/jookseb erinevatel maastikel jõukohast distantsi;
- 7) sooritab paaris õpitud sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi;
- 8) sooritab suunamisel õpitud sirutus- ja lõdvestusharjutusi;
- 9) osaleb erinevates võistlusmängudes, võtab osa spordivõistlustest koolis ja väljaspool;

	10) riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale, täidab hügieeninõudeid.
<p>6.7.6. Kehalise kasvatus rõhuasetused III arengutasemel</p> <p>6.7.6.1. Harjutuste õppimisel ja sooritamisel tõstetakse õpilaste iseseisvust. Kujundatakse liigustusstereot�pe ja varieeritakse neid tegevusest ja tingimustest sõltuvalt. Kujundatakse oskust ja harjumust kontrollida oma kehaasendit ja liigutusi. �pilased hakkavad liigutusi teadlikult järjestama osatoimingute ahelast lähtudes. Olulised on sotsiaalsed ja emotsionaalsed arengut toetavad harjutused.</p> <p>6.7.6.2. Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, suunatakse õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima (tegevuse kaasnev ja järgnev suunatud kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine).</p> <p>6.7.6.3. Tähelepanu p�oratakse tahteomaduste (sihikindlus, julgus, visadus, püsivus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime jne) kujundamisele.</p> <p>6.7.6.4. Tutvustatakse spordieetika nõudeid: aus võistlus, v�istlusreeglitest kinnipidamine, vastase austamine jne.</p> <p>6.7.7. Taotletavad �pitulemused III arengutasemel III arengutaseme lõpuks õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sooritab harjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas; 2) sooritab liigutuste ahelat m�lukuputlustele toetudes; 3) suudab kõndida/joosta erineval maastikul ja erineval aastaajal; 4) osaleb erineva pikkusega jooksudistantsidel; 5) sooritab lihtsamaid kombineeritud harjutusi erinevate vahenditega; 6) viskab palli, hüppab hooga kaugust; 7) mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest; 8) laskub suuskadel laigest n�lvast; 9) osaleb talispordiv�istlustel; 10) teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid. 	<p>5.7.6. Rõhuasetused III arengutasemel</p> <p>III arengutasemel kujundatakse oskust ja harjumust iseseisvalt kontrollida oma keha asendit ja liigutusi. Õpilasi suunatakse oma liigutusi teadlikult järjestama osatoimingute ahelast lähtuvalt. Kujundatakse liigustusstereot�pe ja varieeritakse neid tegevusest ja tingimustest sõltuvalt.</p> <p>�pilane sooritab õpitud harjutusi varieeruvates tingimustes.</p> <p>�pilasi suunatakse sportlikus tegevuses osalema sisemisest motivatsioonist lähtuvalt.</p> <p>�pilasele tutvustatakse spordieetika põhinõudeid ja suunatakse neid järgima.</p> <p>�pilast suunatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima ning kaasnevalt ja järgnevalt kommenteerima.</p> <p>�pilasel kujundatakse oskus täita iseseisvalt korraharjumusi ja hügieeninõudeid.</p> <p>5.7.7 Taotletavad �pitulemused III arengutasemel õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) jälgib harjutuse verbaalselt ja/või alternatiivselt esitatud juhendit ja täidab seda; 2) sooritab varieeruvates tingimustes keha- ja ruumit�nnetusharjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas; 3) sooritab lihtsamaid kombineeritud rühi- ja tasakaaluharjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel; 4) sooritab mälule toetudes liigutuste ahelat; 5) sooritab varieeruvates tingimustes k�nni- ja jooksuharjutusi; kõnnib/jookseb erinevatel maastikel ja eri aastaegadel eri pikkusega distantse;

<p>6) sooritab varieeruvates tingimustes sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavaid harjutusi rühmas; 7) sooritab iseseisvalt sirutus- ja lõdvestusharjutusi; 8) mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest, võtab osa üleriigilistest spordivõistlustest; 9) teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid.</p>	
<p>6.8. RÜTMIKA</p>	<p>5.8. Rütmika</p>
<p>6.8.1. Õppetegevus 6.8.1.1. Rütmiatundides ühendatakse kehalise kasvatus tundidest tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmitunde aluseks on motoorsus e lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat, liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine aktiveerib kõiki psüühilisi protsesse, aitab kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstab meeleolu. 6.8.1.2. Rütmiatunnid toetuvad pedagoogilisele muusikateraapiale. Tundides mängitakse muusikaõpetuses õpitud laulu- ja ringmänge, rütmipille. Kasutatakse ka teiste ainete tundides ja vaba aja tegevustes õpitud salme, rütmilisi luuletusi. Rütmiatundides õpitakse tantse ja mänge, mida esitatakse klassi- ja koolipidudel. 6.8.1.3. Rütmiatundides kasutatakse kehatunnetuse-, kontakti- ja kommunikatsiooniharjutusi, mänge ning tantse, mille abil saab arendada õpilaste füüsilisi võimeid ning psüühikat, kinnistada nii verbaalse kui ka mitteverbaalse suhtlemise oskusi. 6.8.1.4. Rütmiatundi on soovitatav läbi viia spetsiaalses ruumis, kus oleksid vastavad vahendid (varbsein, võimlemispink tasakaaluharjutusteks, peeglid oma asendi ja liigutuste täpsuse korrigeerimiseks). Võimaluse korral viiakse rütmiatunnid läbi elava muusika saatel.</p>	<p>5.8.1. Õppetegevus 5.8.1.1. Rütmiatundides ühendatakse kehalisest kasvatus tundidest tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmitunde aluseks on lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat. Liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine arendavad õpilaste füüsilisi võimeid, aktiveerivad psüühilisi protsesse, aitavad kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstavad meeleolu ning arendavad verbaalse ja mitteverbaalse suhtlemise oskusi. 5.8.1.2. Rütmiatunnis kasutatakse kehatunnetus-, kontakti- ja suhtlemisharjutusi, luuletusi, laulu- ja ringmänge, tantse ja pillimängu. Õpitud tantside ja mängudega esinetakse üritustel. 5.8.1.3. Kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi</p>

<p>6.8.2. Rütmika rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>6.8.2.1. Arendatakse õpilaste kuulamis-, jälgimis-, matkimis-, mõistmis- ja lihtsamate korralduste täitmise oskusi.</p> <p>6.8.2.2. Kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi.</p> <p>6.8.2.3. Õpilasi õpetatakse tunnetama oma keha ja liigutusi, arendatakse ruumitaju. Rütmitunde arendamine põhineb individuaalse liikumise / liigutuste rütmi kohandama õppimisel etteantud rütmile (muusika, saatelugemine vms). Harjutusi õpitakse matkides, eeskuju järgi, abiga.</p> <p>6.8.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel I arengutaseme lõpuks õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sooritab harjutusi koostegevuses, imiteerimise, näidise, instruksiooni (verbaalne / alternatiivsete vahenditega) järgi; 2) liigub erineva rütmiga muusika saatel; 3) tunneb ära erinevate harjutuste ja tegevustega kaasnevat muusikat; 4) esineb õpitud tantsude ja ringmängudega klassi ning kooli üritustel. 	<p>5.8.2. Rõhuasetused I arengutasemel</p> <p>I arengutasemel kujundatakse õpilastel oskust kuulata, jälgida, matkida, mõista ja täita lihtsamaid korraldusi laulu- ja ringmänge õppides. Õpilasi õpetatakse tunnetama oma keha ja liigutusi, arendatakse ruumitaju. Õpetatakse oma liikumist ja liigutuste rütmi kohandama saatelugemisele ja muusikale.</p> <p>Harjutusi õpitakse koostegevuses, matkides/eeskuju järgi.</p> <p>5.8.3. Taotletavad õpitulemused I arengutasemel</p> <p>Õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) osaleb koostegevuses rivi ja ringjoone moodustamisel; õpib märkama oma kohta harjutuste sooritamisel; 2) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid keha- ja ruumitunnetuse ning rühi- ja tasakaaluharjutusi; 3) sooritab koostegevuses erisuunalisi liigutusi ja liigutuste ahelat; 4) liigub erineva rütmiga muusika saatel; 5) osaleb koostegevuses lihtsamates õpitud ring-, laulu- ja tantsumängudes; 6) esineb koostegevuses õpitud ringmängudega ühisüritustel.
<p>6.8.4. Rütmika rõhuasetused II arengutasemel</p> <p>6.8.4.1. Pööratakse eelnevate õppeaastatega võrreldes suuremat tähelepanu ruumitaju arendamisele ja oma kehaasendi kontrollimisele. Õpitakse erisuunalisi liigutusi ja eri kehaosade mootorika koordineerimist.</p> <p>6.8.4.2. Mängude ja tantsude kaudu saadakse praktilisi sotsialiseerumise oskusi.</p> <p>6.8.4.3. Arendatakse õpilaste loovust.</p> <p>6.8.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel II arengutaseme lõpuks õpilane:</p>	<p>5.8.4. Rõhuasetused II arengutasemel</p> <p>II arengutasemel kujundatakse praktilisi koostööoskusi laulu- ja tantsumänge mängides.</p> <p>Õpilasi suunatakse kontrollima oma kehaasendit. Õpitakse erisuunalisi liigutusi ja eri kehaosade liigutuste koordineerimist.</p> <p>Õpitud harjutusi sooritatakse vähesel suunamisel võimalikult iseseisvalt.</p> <p>5.8.5. Taotletavad õpitulemused II arengutasemel</p> <p>Õpilane:</p>

<p>1) teab oma kohta ravis ja suudab seda hoida tantsimisel, harjutuste sooritamisel;</p> <p>2) sooritab õpitud harjutusi eeskuju järgi ning vajalikus rütmis ja tempos;</p> <p>3) liigub kooskõlas muusikaga;</p> <p>4) tunneb ära õpitud rahvatantsu, suudab seda kaasa tantsida;</p> <p>5) esineb õpitud tantsude ja ringmängudega kooli üritustel.</p>	<p>1) teab oma kohta ravis ja ringjoonel ning suudab seda hoida tantsimisel, harjutuste sooritamisel;</p> <p>2) sooritab iseseisvalt õpitud ja jõukohaseid keha- ja ruumitunnetuse ning rühi- ja tasakaaluharjutusi;</p> <p>3) sooritab juhendamisel / juhendi järgi erisuunalisi liigutusi ahelas;</p> <p>4) tunneb ära õpitud harjutusi ja tegevusi saatva muusika; liigub kooskõlas muusikaga;</p> <p>5) osaleb laulu- ja tantsumängudes ning liikumiskavades; tunneb ära õpitud rahvatantsu ja tantsib seda kaasa;</p> <p>6) esineb õpitud ring-, laulu- ja tantsumängudega ning liikumiskavadega kooli üritustel.</p>
<p>6.8.6. Rütmika rõhuasetused III arengutasemel Õpitakse tantsima lihtsamaid seltskonnatantse ja pidudel rollikohaselt käituma. Liikumiskavade õppimisel arvestatakse õpilaste muusikaeelistustega.</p> <p>6.8.7. Taotletavad õpitulemused III arengutasemel III arengutaseme lõpuks õpilane:</p> <p>1) matkib õpitud tantsusamme, lihtsamaid tantsujooniseid;</p> <p>2) improviseerib tantsu muusika järgi;</p> <p>3) tantsib lihtsamaid seltskonnatantse, oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada;</p> <p>4) esitab õpitud liikumiskava, tantsu, esineb õpitud tantsude ja ringmängudega üritustel.</p>	<p>5.8.6. Rõhuasetused III arengutasemel III arengutasemel õpitakse tantsima lihtsaid tantse ja pidudel õpitud viisil käituma. Liikumiskavade õppimisel arvestatakse õpilaste muusikaeelistustega. Kujundatakse oskust ja harjumust iseseisvalt kontrollida oma keha asendit ja liigutusi. Õpilane sooritab õpitud harjutusi iseseisvalt erineva muusika järgi.</p> <p>5.8.7 Taotletavad õpitulemused III arengutasemel Õpilane:</p> <p>1) osaleb juhendamisel erinevate tantsujooniste moodustamisel;</p> <p>2) sooritab iseseisvalt õpitud tantsusamme, oskab ette näidata lihtsamaid tantsuliigutusi;</p> <p>3) improviseerib tantsu muusika järgi;</p> <p>4) tantsib lihtsamaid rahva- ja seltskonnatantse;</p> <p>5) oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada;</p> <p>6) esineb õpitud rahva- ja seltskonnatantsude ning liikumiskavadega erinevatel üritustel.</p>